

A close-up, high-resolution photograph of a person's eye, showing the iris, eyelashes, and the texture of the skin. The eye is looking slightly to the right. The lighting is warm and soft, highlighting the details of the eye and the surrounding skin.

Intergenerationeel conflict binnen Hindostaanse immigrantenfamilies in Den Haag

Sandra van Helden

s0730238

Master Thesis 'Cultural Anthropology and Development Sociology'

Universiteit Leiden

Juni 2012

Onder begeleiding van: Dr. Marianne Maeckelbergh

Mede-opdrachtgever: JSO; onder begeleiding van: Aisah Manraj

Dankwoord

Deze thesis is gebaseerd op resultaten van een online survey en een twintigtal interviews. Ik wil alle jongeren die mee hebben geholpen aan dit onderzoek bedanken voor het invullen van de survey, het doorsturen van de link naar de survey naar leeftijdsgenoten of het meedoen met het interview. De openhartigheid van de jongeren heb ik erg gewaardeerd. Mijn key informant, Soerin Narain, ben ik dankbaar voor de vele informatie die hij mij gaf en mij telkens weer nieuwe inzichten opleverde. Ook ben ik hem dankbaar voor het mij 'wegwijs' maken binnen de Hindostaanse gemeenschap. Uiteraard wil ik ook mijn scriptiebegeleidster Marianne Maeckelbergh bedanken voor haar inspirerende gedachten en de fijne samenwerking die we hadden. Tevens bedank ik ook mijn begeleidster vanuit JSO, Aisah Manraj, voor haar meedenken, haar hulpvaardigheid en vooral ook voor haar enthousiasme, waarmee ze mij telkens weer energie gaf. Tenslotte bedank ik mijn vrienden en familie voor het meedenken en de support die ze me telkens weer gaven.

Sandra van Helden
Oegstgeest, 27 juni 2012

Inhoud

Dankwoord	2
1. Inleiding.....	5
1.1 Onderzoeksvragen.....	7
1.2 Structuur van de thesis.....	9
2. Contextualisering	10
2.1 Methoden.....	10
2.1.1 Keuze respondenten en informanten	10
2.1.2 Survey.....	12
2.1.3 Semi-gestructureerd interview	13
2.1.4 De opdrachtgever: universiteit versus organisatie	13
2.1.5 Notaties in de thesis	14
2.2 Het begrip ‘conflict’ nader bekeken	14
2.2.1 Conflict.....	14
2.2.2 Interpersonal conflict	14
2.2.3 Familie conflict	15
2.2.4 Familie conflict en migratie	16
2.3 Surinaamse Hindostanen in Nederland.....	21
2.3.1 Vanuit India, via Suriname naar Nederland	21
2.3.2 Het Hindostaanse gezin.....	22
3. Conflicten binnen Hindostaanse families: oorzaak en omvang	24
3.1 Een groot probleem?.....	24
3.2 Oorzaken van conflict.....	25
3.2.1 Relaties	25
3.2.1.1 Partnerkeuze	28
3.2.1.1.1 Arranged marriage: een verbintenis tussen families	30
3.2.1.1.2 Twee culturen op één kussen, daar slaapt de duivel tussen.....	31
3.2.1.2 Samenwonen versus trouwen.....	32
3.2.1.2.1 Huwelijksvormen in de Veda’s	33
3.2.2 Uitgaan	34
3.2.3 Sociale controle	36
3.2.4 Prestatiedruk	38
3.2.5 Communicatie binnen het gezin.....	40

3.2.6	Religie	41
3.3	Tot slot.....	42
4.	Consequenties van conflict voor Hindostaanse jongeren	43
4.1	Omgaan met conflict: vijf manieren.....	43
4.1.1	Strijden	43
4.1.2	Aanpassen	44
4.1.3	Vermijden	44
4.1.3.1	Weglopen	45
4.1.3.2	Wens om weg te lopen.....	45
4.1.3.3	Wens om niet te leven.....	46
4.1.4	Samenwerken.....	47
4.1.5	Onderhandelen.....	48
5.	Conclusie	49
5.1	Het bestaan van intergenerationeel conflict.....	50
5.2	De omvang van intergenerationeel conflict.....	50
5.3	De oorzaken van intergenerationeel conflict.....	50
5.4	De consequenties van intergenerationeel conflict	52
	Bibliografie.....	53
	Bijlagen	56
1.	Online survey.....	56
2.	Semi-gestructureerd interview	65

1. Inleiding

Maandagmiddag, 30 januari 2012, Den Haag. Vandaag heb ik mijn eerste interview met een Hindostaanse jongere. Ik heb afgesproken met een meisje van 23 jaar oud. We ontmoeten elkaar op het station. Daarna neemt ze me mee naar de plaatselijke bibliotheek. In alle stilte zitten we daar. Ik stel haar vragen. Schroom om mij antwoorden te geven heeft ze niet. Al snel vertelt ze me een deel van haar levensverhaal:

Er is veel waardoor het botst tussen mijn ouders en mij thuis. Ik kan me er bijvoorbeeld heel erg over opwinden dat mijn ouders nog zo ouderwets denken. Zo mogen jongens veel meer dingen dan meisjes. Ook zouden onderwerpen als seks en relaties bespreekbaar moeten zijn, maar dat zijn ze gewoon niet. Ik weet wel waarom ze niet bespreekbaar zijn, dit heeft te maken met respect. Maar toch zou het gewoon fijn zijn als je daar open over zou kunnen praten.

Ik weet nog wel van een paar jaar geleden, toen had ik een hele erge botsing. Ik had toen een vriend, maar dat heb ik twee jaar lang voor hun verzwegen. Ik wist dat het niet mocht van ze. Maar ik wilde het mijn ouders op een gegeven moment wel vertellen. Dus heb ik een paar pogingen gedaan bij mijn moeder, maar elke keer als ik iets zei, praatte ze er gewoon overheen alsof ik niets gezegd had. Dus uiteindelijk bedacht ik iets anders. Ik dacht: ik doe het in het openbaar, dan kunnen ze niet boos worden. Dus heb ik hem uiteindelijk op een drukke openbare plek voorgesteld aan mijn ouders. Daarna is mijn vader thuis ontzettend kwaad op me geworden. Ik wist dat al wel van tevoren, dus daarom wilde ik het er eigenlijk ook gewoon niet met ze over hebben. Ze creëren zelf de ruimte niet voor mij om open te zijn.

Door alles wat er gebeurde thuis wilde ik graag weg, en op mezelf wonen. Maar dat mag niet van mijn ouders, ik mag het huis niet ongetrouwd verlaten. Vooral mijn vader heeft erge moeite om mij los te laten. Maar ik heb er voor gevochten, en het klinkt een beetje raar maar ik heb uiteindelijk wel gewonnen. Ik heb nu een huisje voor mezelf. Daar kan ik nu heen gaan wanneer ik wil. Ik heb er ook een tijdje gewoond, maar toen kreeg mijn broertje een ongeluk, dus toen ben ik toch weer bij mijn ouders gaan wonen. Daar woon ik nu nog steeds, maar elke keer als ik het niet meer ziet zitten dan ga ik naar mijn eigen huis toe, dan is dat echt mijn vluchtoord. Ik vind het een heerlijk gevoel dat als het thuis even niet meer gaat en er ruzie is, ik weg kan (resp. 101 (1988), 30 januari 2012).

‘Ik weet dat ik niet de enige Hindostaanse ben die met dit soort dingen te maken heeft’ voegde ze aan het einde van het gesprek nog toe. Na een aantal andere interviews bleek dat ze inderdaad gelijk had: haar verhaal over het niet open kunnen zijn met haar ouders, het niet mogen hebben van een vriendje terwijl ze al 23 jaar oud is, en het zich beklemd voelen thuis, bleek geen zeldzaam verhaal te zijn. Deze verhalen zijn voor de ‘buitenwereld’ echter niet zo bekend. In de publieke beeldvorming komen Hindostanen naar voren als een migrantengroep die onderling hecht is, succesvol is geïntegreerd in de Nederlandse samenleving en weinig maatschappelijke problemen kent (Bouman 2010: 3). De Hindostaanse gemeenschap komt weinig negatief in het nieuws en wordt, in tegenstelling tot de Creolen¹ nauwelijks geassocieerd met maatschappelijke achterstand en - zeker in het verleden – drugsgebruik en criminaliteit. Hindostanen komen voor als een groep geslaagde immigranten die zichzelf door middel van hard te werken van een goede plaats hebben weten te verzekeren op de arbeidsmarkt en op de maatschappelijke ladder (Van Niekerk 2000). Ze hebben een goede kennis van de Nederlandse taal, en scoren beter dan andere migrantengroepen in het onderwijs (Choenni & Adhin 2003: 72-77). Vergeleken met hun uitgangspositie toen men in Nederland kwam, heeft men zich relatief gezien snel weten op te werken naar een betere maatschappelijke positie (Choenni & Adhin 2003).

Tot zo’n 15 jaar geleden was dit het enige beeld van de Hindostaanse gemeenschap wat in de media naar voren kwam. In 1998 echter, publiceerde de GGD in Den Haag cijfers van het verontrustend hoge aantal pogingen tot zelfdoding onder Haagse meisjes en jonge vrouwen van Turkse, Marokkaanse en Surinaamse afkomst (GGD 1998). Hieruit kwamen drie conclusies naar voren: pogingen tot zelfmoord komen veel vaker voor bij vrouwen dan bij mannen, bij allochtone vrouwen ligt het aantal extra hoog terwijl Hindostaanse vrouwen er uit schieten (GGD 1998). Tussen de 15 en de 19 jaar plegen ze drie- tot viermaal zo vaak parasuïcide als autochtone meisjes. Ook later blijft het aantal zelfmoordpogingen hoog, vooral tussen de 19 en de 24 jaar. Bij andere groepen zie je dan een daling, soms scherp, zoals bij Marokkaanse meisjes. Maar bij Hindostaanse vrouwen begint de daling pas bij de 25 jaar en tot 45 jaar blijven ze koplopers (Salverda 2004). In een poging de achtergronden te verklaren is Betty Salverda voor de Haagse GGD een onderzoek gestart naar het welbevinden van Hindostaanse meisjes. 30 Hindostaanse meisjes tussen de 15 en 20 jaar werden bevraagd naar hun ervaringen rondom onderwerpen als migratie, school, vriendjes en maagdelijkheid, relatie met ouders en welbevinden. Daar zaten veel schrijnende verhalen tussen. Uit het onderzoek bleek dat de manier van omgaan van de ouders met de kinderen voor een groot deel

¹ De Surinaamse gemeenschap in Nederland bestaat voor 48% uit Creolen en 43% uit Hindostanen. De overige 9% wordt gevormd door Surinaamse Javanen, Chinezen, Joden, etc. Hindostanen zijn nakomelingen van de contractarbeiders die in de 19e eeuw vanuit India naar Suriname kwamen. Creolen stammen af van de Afrikanen. Zij kwamen naar Suriname om als slaaf te werken (Van Niekerk 2000).

voor de problemen zorgde. De controle die ouders op hun kinderen uitoefenen is groot. Dit onderzoeksrapport riep veel reacties op binnen de hulpverleningswereld. Nog weinig waren Hindostanen op een negatieve manier in het nieuws geweest. Door dit rapport werden barsten zichtbaar in het gangbare beeld van de succesrijke, prima geïntegreerde Hindoestanen. In de periode na de publicatie van het onderzoeksrapport organiseerden diverse organisaties en stichtingen bijeenkomsten om dit probleem aan de kaak te stellen, jongeren te helpen en ouders wakker te schudden. Chatney, een onderdeel van de Hindostaanse omroep OHM, zorgde voor uitzendingen op dit gebied om de Hindostaanse gemeenschap wakker te schudden. De problemen moesten onder ogen gezien worden en aan het einde van deze uitzendingen kwam er een oproep aan alle jongeren die een probleem hadden om contact op te nemen met een hulpverleningsinstantie. Ook aan het gesignaleerde probleem van slechte communicatie binnen Hindostaanse gezinnen probeerde diverse organisaties en stichtingen iets te doen: er werden workshops en dergelijke gepland, om de boodschap mee te geven dat er meer gecommuniceerd zou moeten worden binnen het gezin. Sindsdien zijn Hindostaanse families afgeschilderd als strijdtoneel tussen de jongere en de oudere generatie.

Niet alleen Hindostaanse families worden in de media vaak als zodanig afgeschilderd; immigrantenfamilies in het algemeen wordt veelal dit beeld toegekend (Foner & Kasinitz 2007, Suarez-Orozco & Suarez-Orosco 2001, Zhou 2001). De typische spanningen tussen adolescenten en ouders zouden worden versterkt door de culturele verschillen tussen de waarden en normen die de ouders hebben meegenomen uit het land van herkomst enerzijds, en de normen en waarden van het ontvangende land waaraan de kinderen worden blootgesteld anderzijds (Foner & Kasinitz 2007, Suarez-Orozco & Suarez-Orozco 2001, Zhou 2001).

1.1 Onderzoeksvragen

Inmiddels is het zo'n tien jaar na de publicatie van de verontrustende cijfers van de GGD. In de tussentijd zijn er diverse organisaties geweest die zich hebben gefocust op het hoge aantal zelfmoorden bij de Hindostaanse jongeren en de thuissituatie van de jongeren (Bouwman 2010, Garssen, Hoogenboezem en Kerkhof 2007, Bergen et al. 2006). Naar van de conflicten die zich afspreken binnen deze thuissituatie zelf, is echter zeer weinig onderzoek gedaan. Salverda heeft onderzoek gedaan naar de mogelijke oorzaken voor het hoge zelfmoordaantal, maar het doel van haar onderzoek waren niet de conflicten op zichzelf. Met dit onderzoek heb ik geprobeerd de oorzaken en omvang van intergenerationele conflicten anno 2012 te achterhalen. Ik heb getracht in kaart te brengen welke problemen zich voordoen binnen Hindostaanse gezinnen heden ten dage. Dit heb ik gedaan aan de hand van de volgende onderzoeksvraag:

Is er sprake van een intergenerationeel conflict tussen eerste en tweede generatie Hindostaanse familieleden in Den Haag, en zo ja, om welke conflicten gaat het, en hoe gaat de tweede generatie hiermee om?

Deze onderzoeksvraag bestaat uit drie delen. Het eerste doel van dit onderzoek is het bepalen of er sprake is van een intergenerationeel conflict tussen Hindostaanse ouders en hun kinderen. Hier kon niet direct vanuit gegaan worden, maar bleek wel het geval te zijn. Ten tweede konden de conflicten die zich afspeelden tussen de eerste generatie Hindostaanse ouders en hun tweede generatie kinderen met deel twee van de onderzoeksvraag in kaart worden gebracht. Het derde doel was het in kaart brengen van de wijze waarop de tweede generatie jongeren met deze conflicten omgaan. Om de onderzoeksvraag te operationaliseren zijn de volgende deelvragen opgesteld: 1) *Is er sprake van een familieconflict tussen eerste en tweede generatie Hindostaanse migranten?*, 2) *Zo ja, waar wordt dit conflict door veroorzaakt?*, 3) *Welke soorten conflicten kunnen worden onderscheiden?* en tenslotte 4) *Hoe gaat de tweede generatie hiermee om?*

Gebleken is dat veel Hindostaanse jongeren wel degelijk conflicten hebben thuis. Echter, deze conflicten worden door de jongeren lang niet altijd als problematisch ervaren. Ook verschilt de mate van het conflict sterk bij de jongeren. Voor de meeste jongeren blijkt dat het slechts bij een meningsverschil blijft. Toch zijn er ook jongeren voor wie de conflicten thuis wel echt als een probleem worden gezien, zoals ook uit het verhaal van mijn eerste respondente aan het begin van deze scriptie blijkt. Voor deze jongeren echter, kan de situatie wel ernstig zijn. Het zijn vooral deze gevallen van conflict waarop in deze scriptie de focus ligt.

Hoewel het tegenstrijdige beeld van de enerzijds goed geïntegreerde, en maatschappelijk weinig problemen hebbende groep en anderzijds de verontrustende geluiden van hoge zelfmoordaantallen bij Hindostaanse jongeren de aanleiding is geweest voor dit onderzoek, is het doel van dit onderzoek het in kaart brengen van de conflicten, en kan niets worden gezegd over mogelijke oorzaken voor het hoge zelfmoordaantal of suïcidepogingen van Hindostaanse jongeren. Het is niet het doel van het onderzoek om een (direct) verband aan te brengen tussen de conflicten en het hoge aantal suïcidepogingen. De verontrustende geluiden hierover zijn alleen aanleiding geweest om deze migrantengroep onder de loep te nemen.

Naast de masteropleiding Cultural Anthropology and Development Sociology is dit onderzoek uitgevoerd in opdracht van Stichting Jeugd Samenleving en Ontwikkeling (JSO). JSO is een expertisecentrum voor jeugd, samenleving en ontwikkeling en ondersteunt bij de integrale aanpak van maatschappelijke vraagstukken. JSO ondersteunt en adviseert zowel gemeenten en ministeries als bedrijven en instellingen. Ook geeft zij advies aan jeugd en ouders.

1.2 Structuur van de thesis

Zojuist ben ik kort ingegaan op de hoofdconclusie van dit onderzoek: er is bij veel Hindostaanse jongeren wel degelijk sprake van conflict tussen hen en hun ouders, maar dit wordt voor lang niet alle Hindostaanse jongeren als problematisch ervaren. Voor de jongeren die echter wel last hebben van de conflicten, kunnen de problemen als (zeer) ernstig worden ervaren. Ook zijn in deze inleiding de onderzoeksvragen getoond aan de hand waarvan ik deze conclusies heb kunnen trekken. In hoofdstuk twee zal ingegaan worden op de methodologie van het onderzoek. Dit onderzoek is zowel kwalitatief als kwantitatief. Voor het verzamelen van kwantitatieve data heb ik gebruik gemaakt van een online survey en voor het verzamelen van kwalitatieve data heb ik semi-structureerde interviews gehouden. Beide methoden zullen hier besproken worden. Vervolgens zal dit onderzoek in een context geplaatst worden. Hierbij zal de focus liggen op de termen 'conflict' en 'immigranten families'. Er zal een definitie gegeven worden van de term 'conflict' zoals Schat (2011) deze definieert. Met deze theoretische inkadering zal een context worden gecreëerd waarbinnen de relatie tussen eerste en tweede generatie Hindostaanse migranten geplaatst kan worden. Er zal hierbij gekeken worden naar opvattingen over conflicten met betrekking tot immigranten families wereldwijd. Om de Hindostanen beter te kunnen plaatsen in het kader van migratie zal in het laatste gedeelte van dit hoofdstuk een korte overview gegeven worden van de migratiegeschiedenis van deze groep. Ook zal er een overzicht gegeven worden van de verschillende typen Hindostaanse gezinnen.

In hoofdstuk drie zal de etnografische data worden gepresenteerd. Aan de hand van semi-structureerde interviews en een online survey zal gekeken worden naar de oorzaak en de omvang van de conflicten die zich afspelen tussen ouders en hun kinderen. Ook zullen de belangrijkste en meest voorkomende conflicten in dit hoofdstuk uitgebreid besproken worden, op volgorde van meest voorkomend tot minst voorkomend.

In hoofdstuk zes zal ingegaan worden op de manier waarop de jongeren omgaan met de conflicten die men meemaakt. In dit hoofdstuk zal in kaart worden gebracht wat het met de jongeren doet, en hoe ze omgaan met de conflicten.

Tenslotte zal de conclusie getrokken worden dat er inderdaad bij veel gezinnen sprake is van conflict, maar dat deze conflicten voor lang niet alle jongeren als problematisch worden gezien, aangezien de meeste jongeren aangeven dat het hebben van een meningsverschil niet als problematisch wordt ervaren. Ook zal in de conclusie ingegaan worden op de groep die wel ernstige conflicten hebben thuis. Tenslotte zal er een aanbeveling gedaan worden voor vervolgonderzoek.

2. Contextualisering

2.1 Methoden

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van twee onderzoeksmethoden. Ten eerste is een online survey opgesteld met 30 meerkeuze en 15 open vragen naar de achtergronden van de Hindostaanse jongeren, en de relatie tussen hen en hun ouders. In totaal hebben 85 jongeren de online survey ingevuld. Ten tweede is als ondersteuning en verdieping van de survey gekozen voor het afnemen van semi-gestructureerde interviews. In totaal zijn er 20 interviews afgenomen met jongeren in de leeftijd van 13 tot 25 jaar. Ook zijn twee experts geïnterviewd. De ene persoon is een vertrouwenspersoon voor Hindostaanse jongeren, werkzaam bij Stichting Hindustani. Deze Stichting zet zich in voor de Hindostaanse gemeenschap in Den Haag, en probeert door middel van workshops, sketches en informatiebijeenkomsten problemen die binnen de Hindostaanse gemeenschap in Den Haag spelen, aan te pakken. De andere persoon die geïnterviewd is, is een pandit (hindoe geestelijke). Ook hij fungeert door zijn functie onder andere als vertrouwenspersoon voor jongeren met problemen van allerlei aard. De pandit gaf zelf aan dat hij voornamelijk vertrouwenspersoon was voor jongere mensen, aangezien hij zelf ook nog vrij jong is. De drempel voor de jongeren om naar een jong iemand toe te stappen is lager, en jongeren zullen zich sneller begrepen voelen door iemand die qua leeftijd niet veel scheelt met de jongeren zelf, dan een ouder iemand die zich in een andere fase van het leven bevindt. Hierdoor was het voor mij extra interessant om deze jonge pandit te spreken.

2.1.1 Keuze respondenten en informanten

De jongeren die de online survey hebben ingevuld of meegewerkt hebben aan het interview, worden in deze scriptie respondenten genoemd. Tijdens mijn veldwerk konden echter nog twee soorten informanten worden onderscheiden: *key informants* en *specialized informants*. *Key informants* zijn mensen die veel weten van hun cultuur en bereid zijn deze kennis met je te delen. Met dit soort informanten kan bij langdurig onderzoek een goede band opgebouwd worden. *Specialized informants* zijn informanten die veel over een bepaald onderwerp afweten. Zij kunnen veel vertellen over het onderwerp waarnaar de onderzoeker onderzoek doet (Russell Bernard 2006: 196). Binnen dit onderzoek kan de pandit een *specialized informant* genoemd worden. Mede door zijn functie als vertrouwenspersoon binnen de Hindostaanse gemeenschap wist hij veel van de problemen die er binnen de gemeenschap spelen, en gezien de lage drempel voor jongeren om naar deze pandit toe te stappen wist hij in het bijzonder veel van de problemen die spelen bij de jongere

Hindostanen. Soerin Narain, de vertrouwenspersoon van Stichting Hindustani was tijdens mijn veldwerkperiode mijn *key informant*. Acht weken lang heeft hij mij 'wegwijs' gemaakt door de Hindostaanse gemeenschap, enerzijds door mij veel te vertellen over deze migrantengroep; anderzijds door mij uit te nodigen om bij de vergaderingen van Stichting Hindustani en bij verschillende activiteiten en feesten van de Hindostaanse gemeenschap aanwezig te zijn, en door mij te helpen met het vinden van respondenten. Aan deze informant heb ik veel gehad.

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van *purposive or judgment sampling*: de onderzoekspopulatie (Hindostaanse jongeren in de leeftijd van 15-25 jaar) werd bepaald, en er werden zoveel mogelijk respondenten die aan deze eis voldoen gezocht (Russell Bernard 2006: 189, 190). Er zijn oproepen geplaatst op verschillende fora². Verder zijn 400 jongeren met een Hindostaanse (achter)naam én in de leeftijd van 15-25 jaar, via een persoonlijk bericht op Facebook benaderd. Ook is er een oproep geplaatst in de maandelijkse nieuwsbrief van Stichting Hindustani die naar al haar contacten wordt verstuurd. Op deze manier is uiteindelijk tot een responsaantal van 85 personen gekomen. Het benaderen van respondenten via Facebook heeft voor een ethisch dilemma gezorgd. De privacy van de jongeren zou op deze manier in het geding kunnen komen. Al direct na het eerste bericht wat ik stuurde kreeg ik een reactie met de vraag hoe ik aan de naam van deze jongere gekomen was. Voor het sturen van het bericht naar andere jongeren heb ik de tekst aangepast, en zo duidelijk mogelijk uitgelegd hoe ik aan de naam van de persoon gekomen was en wat het doel was van het onderzoek. Hiermee was het dilemma voor mij opgelost, aangezien verder nooit meer iemand gevraagd heeft hoe ik aan zijn of haar naam gekomen was.

Voor het vinden van respondenten voor de interviews is gebruik gemaakt van de *snowball method*, als onderdeel van de *chain referral*, ook wel *network sampling* genoemd. Deze methode wordt veelal gebruikt bij het bestuderen van een lastig te vinden of een lastig te bestuderen populatie. Bij deze methode worden key informanten gebruikt om één of twee mensen in een uit de populatie te vinden. Na het vinden van deze personen wordt ook aan deze persoon gevraagd of hij/zij mensen kent die geïnterviewd kunnen en willen worden over het onderwerp, en zo ontstaat een lijst met respondenten (Russell Bernard 2006: 193). Ook voor dit onderzoek was het lastig om jongeren te vinden. Via mijn key informant kwam ik in contact met een aantal jongeren. Via hen kwam ik bij andere jongeren terecht. Op deze manier vond ik 20 respondenten. Het gevaar van deze methode is dat het bij een grote populatie de representativiteit niet ten goede komt. Bij een grote populatie hebben de mensen die een grotere bekendheid genieten meer kans om genoemd te worden, dan mensen die minder bekend zijn. Ook noemen mensen die een groot netwerk van mensen kennen meer mensen dan mensen die een klein netwerk aan mensen kennen. Hierdoor is de

² indianfeelings.nl, hindoedharma.nl en het forum van de Hindostaanse omroep chatney.nl.

kans dat een persoon genoemd wordt niet voor iedereen even groot (Russell Bernard 2006: 193). Ik heb geprobeerd dit te beperken door meerdere personen te vragen of zij Hindostaanse jongeren kennen, zodat er vanuit verschillende subgroepen uit de gemeenschap mensen genoemd werden. Hoewel er relatief gezien veel jongeren meegewerkt hebben aan dit onderzoek, is dit onderzoek niet per definitie representatief te noemen voor alle Hindostaanse jongeren in Nederland. Het onderzoek is uitgevoerd in Den Haag, maar ook voor deze stad geldt dat voorzichtig omgegaan moet worden met de onderzoeksresultaten. De Hindostaanse jongeren in Den Haag kunnen niet gegeneraliseerd worden.

2.1.2 Survey

De reden waarom ik een survey gebruik heb voor dit onderzoek is vanwege de manier van het stellen van de vragen. De vragen bij een survey zijn gestructureerd; dit houdt in dat aan alle respondenten dezelfde vragen worden gesteld (Russell Bernard 2006: 251). Voor mijn onderzoek moesten de vragen voor alle respondenten gelijk zijn, zodat er een vergelijking gemaakt kon worden tussen de verschillende respondenten die meedoen met het onderzoek (Russell Bernard 2006: 251, 252).

Voor dit onderzoek is een CASI gebruikt: een *Computer-Assisted Self-administered Interview*. Respondenten vullen een vragenlijst in achter hun computer (Russell Bernard 2006: 253). Op deze manier wilde ik voor potentiële respondenten een zo klein mogelijke drempel creëren om mee te doen met het onderzoek. De respondenten konden de survey vanuit hun eigen veilige omgeving invullen op de tijd die zij zelf uitkozen. Een nadeel van deze manier van interviewen is dat wanneer een respondent de vraag niet begrijpt, en een verkeerd antwoord kan komen, aangezien er geen mogelijkheid is om te vragen wat bedoeld wordt met de vraag. Met andere woorden: de respondent kan geen directe feedback geven. Een ander nadeel is dat wanneer een vraag niet volledig is ingevuld, de onderzoekster hier niets mee kan (Russell Bernard 2006: 256). Aangezien de survey anoniem was, was er voor mij geen mogelijkheid achteraf nog contact op te nemen met de respondenten. Een derde nadeel kan het programma zijn waarmee de survey gegenereerd is. Eén van mijn respondenten gaf zelf eerlijk aan de survey niet volledig naar waarheid te hebben ingevuld, aangezien de respondent het betreffende programma niet vertrouwde, en bang was dat zijn informatie verspreid zou worden via het internet. Een vierde nadeel is dat in een gestructureerde survey nooit zo diep ingegaan kan worden op de materie dan met een niet- of semi-gestructureerd interview. Daarom heb ik naast de survey ook diepte-interviews of ook wel semi-gestructureerde interviews gebruikt. Ook bestaat bij een anonieme online survey het gevaar dat respondenten die de survey invullen niet daadwerkelijk diegenen zijn die ze pretenderen te zijn. Het is niet te controleren wie de survey invult. Ongeveer de helft van de jongeren heeft na het invullen van de survey

(voornamelijk via Facebook) feedback gegeven door middel van het sturen van een berichtje met de tekst 'Ik heb de survey ingevuld'. Hierdoor wordt het vertrouwen in de eerlijkheid van deze respondenten vergroot, maar over de andere helft van de respondenten kan niets gezegd worden. Hierbij moet rekening worden gehouden bij het interpreteren van de resultaten.

2.1.3 Semi-gestructureerd interview

In tegenstelling tot de survey zijn de vragen bij een semi-gestructureerde interview niet statisch. Semi-gestructureerde interviews zijn gebaseerd op een standaard lijst met vragen. De vragen die vooraf bedacht zijn, hoeven niet perse gesteld te worden, maar zijn een richtlijn om het gesprek te sturen. Er zijn een aantal thema's waar vragen over gesteld kunnen worden, maar men kan afwijken van deze vragen, als men denkt dat de respondent op deze manier meer informatie zal verstrekken (Russell Bernard 2006: 212). Semi-gestructureerd interviewen laat de onderzoeker volledig controle houden over het gesprek, maar laat zowel de onderzoeker als de respondent vrij om nieuwe gespreksrichtingen te volgen (Russell Bernard 2006: 212). Voor mijn onderzoeksonderwerp was het semi-gestructureerde interview de perfecte manier van interviewen, aangezien ik met de interviews een verdieping wilde bewerkstelligen van de surveys. Aan de hand van een aantal thema's stelde ik de vragen, maar om meer diepgang te krijgen en door te kunnen vragen, was het prettig dat de vragen niet vooraf al volledig vast stonden. Op deze manier kon ik de informatie boven tafel halen die ik wilde hebben.

2.1.4 De opdrachtgever: universiteit versus organisatie

Het was voor mij een bewuste keuze om het onderzoek niet alleen uit te voeren als afstudeeropdracht, maar ook echt een onderzoek te doen voor een organisatie, zodat het onderzoek extra meerwaarde zou verkrijgen. JSO, de organisatie waar ik de probleemstelling van kreeg heeft mij erg vrij gelaten in het doen van onderzoek. Toch is er altijd een spanningsveld tussen de universiteit als opdrachtgever enerzijds en de organisatie als opdrachtgever anderzijds. Beide partijen hebben andere verwachtingen en doelen met het onderzoek. Voornamelijk aan het begin van het onderzoek beïnvloedde JSO mij om in mijn onderzoek veel aandacht te besteden aan de hoge zelfmoordaantallen binnen de Hindostaanse gemeenschap. De oorzaak van een zelfmoord echter, is complex, en is niet door middel van één of twee factoren te benoemen te achterhalen. Vaak spelen meerdere soorten redenen mee waarom een persoon uiteindelijk besluit zelfmoord te plegen. In dit spanningsveld bevond ik mij voornamelijk aan het begin van het onderzoek. Dit is echter opgelost door de hoge zelfmoordaantallen wel als aanleiding voor het onderzoek te gebruiken, maar niet de factoren hiervoor de onderzoeken.

2.1.5 Notaties in de thesis

In deze scriptie laat ik mijn respondenten zelf veel aan het woord. De quotes van de respondenten worden gekenmerkt door de volgende notatie: (r. <respondentnummer> (geboortejaar), <datum>). Hierbij staat r. voor respondent. Het respondentnummer is het nummer wat ik aan alle respondenten toegekend heb om hun anonimiteit te waarborgen. Elk respondentnummer bestaat uit drie cijfers. Het eerste cijfer (een 1 of een 0) geeft aan of de respondent meegedaan heeft aan het interview (1) of dat de respondent de online survey heeft ingevuld (0). Vervolgens wordt ook het geboortejaar van de respondent getoond. Tenslotte heb ik de datum van het interview of de datum van het invullen van de online survey toegevoegd.

2.2 Het begrip 'conflict' nader bekeken

2.2.1 Conflict

Om over conflict te kunnen spreken, moet er eerst een definitie van deze term vastgesteld worden. Een conflict wordt gecreëerd door het hebben van bepaalde wensen, behoeften of verplichtingen van de betrokken partijen die niet in overeenstemming zijn tussen de betrokken partijen (Schat 2011: 77). Een conflict is een situatie waarin verschillende partijen methodes hanteren, waarden aanhangen of doelstellingen nastreven, die daadwerkelijk of in de perceptie van de betrokken partijen onverenigbaar zijn en daardoor in botsing komen met elkaar (Schat 2011: 77). Een conflict kan gaan om een inhoudelijke kwestie of om de relatie tussen de betrokkenen (Schat 2011: 77). Nicholson (1992) onderscheidt twee manieren van het hebben van een conflict. Het kan zijn dat men juist hetzelfde wil hebben, zoals het verkrijgen van hetzelfde stuk land. De andere mogelijkheid is dat twee verschillende partijen juist verschillende acties willen ondernemen, of allebei iets anders willen hebben, waardoor ze onderling onverenigbaar zijn. In dat geval is den conflict dus een expressie van tegengestelde belangen. Een conflict kan niet alleen ontstaan tussen individuele personen, maar ook tussen organisaties of landen, en bij een conflict kunnen meer dan twee partijen betrokken zijn (Nicholson 1992: 11). De conflicten die in deze thesis aan de orde komen zijn voornamelijk die van de tegengestelde belangen.

2.2.2 Interpersonal conflict

De focus van dit onderzoek ligt voornamelijk op het conflict tussen personen: *interpersonal conflict*. Interpersonal conflict is een situatie waarbij een of beide personen binnen een relatie problemen ondervinden in het werken of leven met elkaar. Dit gebeurt meestal door het hebben van niet overeenkomende behoeften, doelen of levensstijlen. Het bestaan van het conflict wordt overwegend gesignaleerd door het hebben van negatieve gevoelens, zoals verwarring, pijn of

boosheid. Op dit punt maakt elke persoon een beslissing om of open te zijn en het conflict aan te gaan, of het te negeren, te onderdrukken of zich terug te trekken uit de situatie. Wanneer men besluit het conflict aan te gaan, gaat men er over het algemeen vanuit het conflict te 'winnen' of een positieve uitkomst van het conflict te hebben door open te zijn over de negatieve gevoelens (Fisher 2000: 1).

Een (interpersonal) conflict kent verschillende stadia van hevigheid. Het eerste stadium is het hebben van een *discussie*. Beide personen gaan in gesprek over de onenigheid die er is, en proberen de ander met woorden te overtuigen. Men is hier nog gericht op het samen oplossen van het conflict (een win-win situatie). Het tweede stadium is het stadium van de *dreiging*. Beide partijen komen tot de conclusie dat met de ander 'niet te praten valt'. Gebeurtenissen uit het verleden worden er in deze fase vaak bijgehaald om te 'bewijzen' dat de ander het niet bij het rechte eind heeft. In deze fase is de tijd van het bespreken voorbij. Wanneer het conflict zo blijft verder woekeren, ontstaan er dreigingspatronen. Beide personen zijn niet langer gericht op het oplossen van het conflict maar op het winnen van het conflict (een win-lose situatie). De derde fase is de hevigste fase, de fase van het *geweld*. Dreigementen worden uitgevoerd om geloofwaardigheid niet te verliezen. Men begint elkaar aan te vallen. In dit laatste stadium is men bereid tot strafbare feiten als mishandeling en moord. De nadruk ligt nu op de tegenpersoon te beschadigen, desnoods ten koste van het eigen belang (een lose-lose situatie) (Meeuwissen 2007).

2.2.3 Familie conflict

Onderzoek heeft uitgewezen dat het tweede decennium in het leven van een kind een kritische tijd is voor deerschikking en het herdefiniëren van de familiebanden (Steinberg 1990: 255). Ouder-kind relaties worden vanaf de kindertijd tot adolescentie continu geherdefinieerd, ook al is dit op het eerste gezicht vaak niet direct zichtbaar. Het is juist in deze tijd het geval dat conflicten een rol gaan spelen binnen de relatie. Kinderen beginnen een eigen mening te ontwikkelen, die soms in strijd is met de mening van de ouders. Juist deze strijd of conflict is een zoektocht naar wie de adolescent zelf is (Steinberg 1990: 267-269). Conflict wordt door Steinberg gezien als een onontkoombaar iets, om de eigen identiteit te vormen.

Drie kenmerken onderscheiden het familie conflict van andere typen conflicten: de intensiteit, de complexiteit en de duur van de relaties. Ten eerste, zijn relaties tussen familieleden vaak erg close en het meest emotioneel intens van alle menselijke relaties. De banden tussen beide ouders, ouders en kinderen of broers en zussen onderling worden vaak gekenmerkt door een hoge mate van toewijding, gehechtheid en genegenheid. Meestal is er sprake van dagelijks contact. Wanneer er ernstige problemen ontstaan binnen deze relaties kan het intens positieve emotie omgezet worden tot een intens negatieve emotie. Het verraad van een bepaalde relatie, zoals het

hebben van een buitenechtelijke relatie of seksueel misbruik van een kind kan net zoveel haat produceren als dat er liefde was vóór het verraad. Familieconflicten zijn vaak dan ook intenser dan andere conflicten. Een hoog percentage moorden wordt gepleegd binnen de familiesfeer. Dat familie conflicten vaak intenser zijn dan andere conflicten, betekent ook dat het oplossen van familieconflicten moeilijker kan zijn (Vuchinich 1999: 23).

Het tweede kenmerk waarmee familie conflict zich onderscheid van andere typen conflicten is complexiteit. Dit is vooral van belang voor het begrijpen van de soms verbijsterende situaties. Waarom blijven mishandelde vrouwen toch bij hun echtgenoten? Waarom willen de meeste mishandelde kinderen toch liever bij de mishandelende ouder blijven dan in een ander gezin worden geplaatst? Een antwoord is dat de positieve emotionele banden toch opwegen tegen de pijn die ontstaan is. Complexiteit houdt dus in dat mensen dingen doen wat een persoon geliefd, maar tegelijkertijd ook gehaat maakt. Natuurlijk is dit lang niet altijd in extreme mate het geval, zoals het voorbeeld dat mishandelde kinderen toch liever bij hun ouders blijven dan dat zij in een ander gezin worden opgenomen, maar is dit ook zo voor minder heftige ruzies. Hoewel een kind ruzie heeft gehad met zijn vader, zal het vaak toch weer als eerste naar zijn vader toe gaan (Vuchinich 1999: 23,24).

Het derde kenmerk van het familie conflict is de duur van de relaties en de duur van sommige conflicten. Familierelaties gaan een leven lang mee. Ouders zullen altijd ouders blijven en zussen altijd zussen. Dit scheidt ook de mogelijkheid dat conflicten langer kunnen duren dan andere conflicten. Het is mogelijk om de relaties fysiek te ontvluchten door weg te lopen van huis, door middel van echtscheiding of door het stoppen met het hebben van contact met de familie, maar op emotioneel vlak zal men hier niet zo makkelijk vanaf kunnen komen. De bloedband die er bestaat zal altijd blijven bestaan (Vuchinich 1999: 26). In dit opzicht is het dan ook niet geheel vreemd dat zich conflicten binnen de familiesfeer voordoen. Ergens is het zelfs te verwachten, en het hoeft – wanneer een conflict niet escaleert – niet per definitie ernstig te zijn wanneer er sprake is van conflict binnen de familiesfeer.

2.2.4 Familie conflict en migratie

Nog anders wordt het wanneer de familie een geïmmigreerde familie is. Immigratie is een grote overgang waarbij centrale vragen over identiteit en *belonging* een grote rol kunnen spelen. Familie kan aan de ene kant gezien worden als een representatie van continuïteit in dit proces, een referentiepunt waar vanuit het 'nieuwe leven' wordt gezien en beleefd. Aan de andere kant zal de 'familie' en het familieleven ook worden herbeoordeeld, en uiteindelijk worden aangepast en herschikt aan de nieuwe 'eisen' (Peltola 2009: 4). Het eerste wordt voornamelijk ervaren door eerste generatie migranten. Het tweede punt echter, is een continu proces, wat doorloopt door de jaren

heen, en waar niet alleen de eerste, maar ook de tweede generatie mee te maken krijgt. In de post-migratie context zullen reeds bestaande culturele patronen worden gereconstrueerd naar nieuwe vormen. Zo laten Pels & De Haan (2007) bijvoorbeeld zien dat er een verandering kan optreden bij de sterke scheiding tussen de verschillende genders. Ook het verkrijgen van meer autonomie door moeders en kinderen dan in het land van herkomst kan een verandering zijn (Pels & de Haan 2007: 83, 84).

Tyyskä (2008) stelt dat het uitgesloten is dat ouders geen verschuiving of verandering zien in de rollen binnen het gezin of in de relaties met hun kinderen na migratie en vestiging (Tyyskä 2008: 79). Dit kan onder andere komen door het verkrijgen van ander (soort) werk door vader of door moeder, en de sociale status die dit met zich meebrengt. Zo is het niet ongebruikelijk dat mannelijke immigranten een verlies van hun werk-status ondergaan, hetgeen ze ook ervaren als een verlies van de status als hoofd van het huishouden. Tegelijkertijd kan het juist zo zijn dat vrouwelijke immigranten in het ontvangende land werk krijgen, wat hun een gevoel van toegevoegde waarde voor de familie kan geven. In extreme gevallen kunnen hieruit voortvloeiende spanningen zelfs leiden tot huiselijk geweld tegen vrouwen en kinderen (Tyyskä 2008: 79). Andere vormen van druk op de intergenerationele relaties in migrantenfamilies kunnen voortkomen uit de snellere culturele aanpassing van kinderen, ten opzichte van hun ouders. Door middel van school en de omgang met leeftijdsgenoten komt men snel en gemakkelijk in aanraking met de culturele aspecten van de ontvangende samenleving. Daardoor kunnen niet alleen (gender)rollen of statussen onder druk komen te staan. Op allerlei culturele en/of religieuze waarden en tradities (zoals het huwelijk) kan kritiek worden uitgeoefend (Peltola 2009: 10).

Niet alleen de omgang met leeftijdsgenoten kan zorgen voor veranderingen binnen het gezin. Het gebruik van technologieën zoals het internet zorgen voor toenemende globale perspectieven en interesses. Jones (2008) toont aan hoe Armeense vrouwelijke migranten in de Verenigde Staten het internet enerzijds gebruiken om zich aan te passen aan het leven in de Verenigde Staten, en anderzijds juist om connecties met het homeland te onderhouden. Hun sociale ruimte, opvattingen over thuis en ideeën rondom burgerschap zijn hierdoor dynamisch (Jones 2008). Globalisering is het proces waarbij tijd en ruimte worden gereduceerd. Dit zet aan tot de verbreding, verdieping en versnelling van wereldwijde onderlinge verbondenheid in alle aspecten van het dagelijkse leven. Dit bevordert globale netwerken en de ontwikkeling van gedeterritorializeerde *social fields* (Inda & Rosaldo 2008: 11). "Contemporary immigration is one way traditional borders and boundaries are broken allowing new social fields to develop" (Jones 2008: 1).

Kinderen van migranten hebben te maken met een dubbele transitie. Naast de continue overgang van de ene culturele omgeving naar de andere, hebben deze jongeren te maken met nog een overgang: die van het kind zijn naar het volwassen worden, waarbij men ook met vele

uitdagingen te maken krijgt (Harinen et al. 2005). Deze dubbele transitie van immigrant jongeren veroorzaakt verschillende uitdagingen in de relatie tussen jonge immigranten en hun ouders. Veel jongeren in het algemeen hebben de neiging om tradities die te maken hebben met genderverhoudingen of machtsverhoudingen te bekritisieren. Naast deze 'normale' ontwikkeling worden jongeren met een migratie achtergrond vaak gedwongen om na te denken over hun culturele achtergrond met de tradities die hierbij horen. Dit kan leiden tot gecompliceerde relaties en onderhandelingen met ouders, die tegenstrijdige verwachtingen van hun kinderen kunnen hebben. Hierbij komt de angst om het kind te 'verliezen' aan de cultuur van de ontvangende samenleving (Harinen et al. 2005: 285-286).

Immigranten families worden vaak afgeschilderd als strijdtoneel tussen de eerste generatie ouders en tweede generatie kinderen. Verschillende onderzoeken wijzen uit dat intergenerationeel conflict binnen immigranten families inderdaad bestaat (Foner & Kasinitz 2007, Suarez-Orozco & Suarez-Orozco 2001, Zhou 2001). De typische spanningen tussen adolescenten en ouders zouden worden versterkt door de culturele verschillen tussen de waarden en normen die de ouders hebben meegenomen uit het land van herkomst enerzijds, en de normen en waarden van het ontvangende land waaraan de kinderen worden blootgesteld anderzijds (Foner & Kasinitz 2007, Suarez-Orozco & Suarez-Orozco 2001, Zhou 2001). Immigranten ouders kunnen zelfs een geïdealiseerde versie van de traditionele normen en waarden vasthouden als model, zelfs wanneer deze normen en waarden ook aan verandering onderhevig zijn geweest sinds ze het land verlieten (Foner 2009). Het is niet verrassend dat intergenerationele conflicten meer lijken voor te komen in groepen waarbij culturele patronen en gebruiken erger contrasteren met de *mainstream* cultuur van het ontvangende land dan bij groepen waarbij de culturele gebruiken minder contrasteren (Foner & Dreby 2011: 547).

Een van de grote punten waar conflict over ontstaat is de kwestie van discipline en respect. Immigranten ouders verwachten een niveau van respect, eerbied en gehoorzaamheid dat hun tweede generatie kinderen zien als autoritair en dominant. In de *mainstream* cultuur van het ontvangende land wordt men vaak juist aangemoedigd onafhankelijk te zijn en opvoedingsnormen zijn in het ontvangende land over het algemeen toleranter dan bij de ouders in het land van herkomst het geval was (Zephir 2001, Zhou 2009).

Veel immigrant jongeren voelen zich in een spagaat omdat ze aan de ene kant mee willen doen met hun leeftijdsgenoten en aan de andere kant willen voldoen aan de verwachtingen van hun ouders. In sommige samenlevingen ontstaan vooral grote verschillen met betrekking tot de verwachtingen die ouders hebben van jongens en meisjes (Tysska 2008: 80). Adolescente meisjes hebben in sommige samenlevingen veel minder bewegingsvrijheid en macht om eigen beslissingen te nemen dan hun broers.

Zorgen van ouders voor hun dochters zijn dan ook gerelateerd aan een tweede thema dat vanuit de *mainstream* cultuur van het ontvangende land veel invloed kan hebben op de immigranten jongeren: seksualiteit in verband met relaties (Espiritu 2009, Foner 2009). Het zogenoemde 'daten' wordt gelijkgesteld met voorhuwelijkse seksualiteit (Tysska 2008: 80). Bepaalde kledingkeuzes worden te seksueel provocerend gevonden. Ook het uitgaan, het hebben van dates of het afspreken met bepaalde vrienden worden als beangstigend ervaren (Espiritu 2009). Strenge controle van de ouders over de activiteiten van hun dochter begint vaak wanneer ze adolescent worden, en hierdoor als seksueel kwetsbaar worden gezien. Deze strenge controle leidt vaak tot spanningen en conflicten. Juist ook het feit dat hun broers vaak veel meer vrijheid hebben en minder streng gecontroleerd worden, kan leiden tot grote spanningen (Espiritu 2009). Zorgen van de ouders voor hun zoons hebben voornamelijk te maken met drugs en geweld. Tijdens Tysskä's onderzoek onder Sri Lankese Tamil migranten in Canada wordt duidelijk dat er meer controle is over het leven van dochters dan over het leven van zoons. Er is vooral bezorgdheid over de veiligheid en de goede reputatie van de meisjes, aangezien zij als de 'vaandel dragers van de cultuur' worden gezien. Het meisje wordt dan ook geacht zich ingetogen te gedragen, niet uitdagend te kleden en mee te doen aan culturele activiteiten (Tysskä 2008: 80).

Khandelwal (2002) geeft nog een andere bron van conflict aan: de druk van de ouders om te trouwen binnen de eigen etnische groep. Dit roept vaak veel weerstand op bij tweede generatie jongeren. Ze zijn zelf geboren en getogen in een Westers land waar de nadruk ligt op *love marriage* en het zelf bepalen van de huwelijkspartner. Ze hebben niet alleen bezwaar tegen gearrangeerde huwelijken, maar ook huwelijken waarbij ze zelf enige keuze hebben, of semi-gearrangeerde huwelijken waarbij men geïntroduceerd wordt bij acceptabele partners (Khandelwal 2002). Ook in dit onderzoek komt dit sterk naar voren. Relaties en thema's rondom seksualiteit zijn binnen het Hindostaanse gezin een van de belangrijkste redenen voor conflict. Zo zien Hindostaanse ouders hun kinderen het liefst trouwen met een Hindostaanse partner en willen ze het liefst een Hindostaanse huwelijksceremonie voor hun kind. De Hindostaanse jongeren echter, zien dit veel minder zitten.

Ook hoge verwachtingen van de ouders qua studie kunnen een bron van spanningen zijn. Ook dit komt in dit onderzoek duidelijk naar voren. Vanwege prestatiedruk die er heerst binnen een aantal Hindostaanse families willen veel Hindostaanse ouders dat hun kind een hoge opleiding geniet. De ouders zullen hier anders ook zelf voor op worden aangekeken door anderen uit de gemeenschap. Studies als geneeskunde of rechten zijn dan ook populaire studies waarvan ouders graag zien dat zoons en dochters dit gaan studeren. Veel jongeren echter, prefereren een andere keuze, een eigen keuze, en meer dan eens levert dit conflicten op. Ditzelfde geldt ook voor migranten uit Oost-Azië (Zhou 2009). Ethnografisch onderzoek naar Filippijnse en Chinese families

laat zien dat jongeren veel druk voelen van de ouders om een studie als geneeskunde, rechten of bouwkunde te kiezen (Espiritu 2009).

Er is veel literatuur te vinden over de relaties tussen immigrant jongeren en ouderen, in combinatie met de verschillende opvattingen die beide groepen hebben over culturele waarden en verwachtingen. Al deze literatuur heeft gezorgd voor een stereotype perceptie van immigranten families als strijdtonel tussen de generaties. Met dit onderzoek wil ik echter aantonen dat immigranten families niet uniform zijn, en lang niet altijd problematisch (Tysska 2008). Ook Foner & Dreby (2011) pleiten voor een meer genuanceerde benadering in het analyseren van conflict binnen immigranten families. Families creëren sterke emotionele banden dat de leden samenbindt, en zelfs jonge mensen die aan de ene kant de controle van de ouders als bezwaarlijk ervaren, voelen aan de andere kant een complexe combinatie van genegenheid, loyaliteit, dankbaarheid, verantwoordelijk en een gevoel van plicht voor hun ouders (Foner & Dreby 2011: 547, 548). Tysskä bevestigt dit aan de hand van haar eigen studie naar Iraanse en Tamil migranten in Canada. Uit haar onderzoek blijkt dat er juist overwegend positieve relaties bestaan tussen migranten jongeren en hun ouders (Tysskä 2008: 81).

De meeste jongeren die ik gesproken heb en de jongeren uit het onderzoek van Foner waarderen de opoffering van de ouders in het belang van hun kinderen en erkennen het belang van het gezin (Foner 2009). Een studie naar adolescenten en jongvolwassenen in immigranten families in San Francisco, New York en Los Angeles wijst uit dat de jongeren met een groter plichtsgevoel naar de familie een positiever psychologisch welzijn en een beter gevoel van eigenwaarde zouden hebben (Fulgini 2006). Een meer genuanceerd beeld wordt getoond door een recente studie naar middenklasse adolescenten van Mexicaanse immigranten in Los Angeles. Veel van deze jongeren zouden hun ouders vrijwillig dank bewijzen voor de opoffering van de ouders naar de jongeren toe, door middel van financiële en sociale steun (Vallejo & Lee 2009).

Hoewel er kinderen zijn die zich schamen voor hun ouders en de cultuur van hun ouders, en zich hiervan proberen te distantiëren, hebben veel tweede generatie jongeren een gevoel van trots ten opzichte van de oorspronkelijke cultuur (Foner & Dreby 2011, Zhou 2009). In plaats van de tweede generatie als verscheurd tussen twee werelden te zien, pleit een grootschalig onderzoek naar tweede generatie jongvolwassenen in New York ervoor dat de tweede generatie juist heel selectief aspecten van beide culturen combineert, en dit juist ten positieve weet te keren (Kasinitz et al. 2008).

Wat jongeren ook vinden van hun ouders normen en waarden, vaak gaan ze toch mee in de verwachtingen van hun ouders, om het simpele feit dat ze de huiselijke vrede willen bewaren of omdat men bang is om gedrag te laten zien wat zal leiden tot uitvallen vanuit de kant van de ouders (Foner & Dreby 2011, 549). Ouders op hun beurt, sluiten ook vaak compromissen met hun kinderen als een manier om met de situatie om te gaan. In plaats van strict traditioneel te zijn, maken velen

aanpassingen aan regels om de jongeren tegemoet te komen. Zo geven ze de jongeren bijvoorbeeld meer zeggenschap als het gaat om uithuwelijking, of sluiten compromissen als het gaat om een avondklok (Zephir 2001).

Portes & Rumbaut suggereren dat wanneer acculturatie bij ouders en kinderen tegelijkertijd plaatsvindt (*consonant acculturation*), het minder waarschijnlijk is dat kinderen zich schamen voor hun ouders, en eerder bereid zijn om ouderlijk gezag te accepteren. Hierdoor zouden intergenerationele conflicten verminderd worden (Portes & Rumbaut in Foner & Dreby 2011: 549).

De tweede generatie kan gezien worden als *agent of cultural innovation*, aangezien ze aspecten van hun ouders' cultuur combineren met de cultuur van het ontvangende land, waardoor nieuwe culturele patronen en sociale gebruiken ontwikkeld worden (Foner & Dreby 2011: 549). Dit wordt ook zichtbaar in dit onderzoek: jongeren weten veelal een goede mix te vinden van de gebruiken en tradities uit beide culturen, en dit juist als een meerwaarde te zien: 'De Hindostaanse cultuur is een wereld van verschil en biedt een ander perspectief op de wereld. Het is vooral een heel oude en rijk cultuur. Het zou zonde zijn om dit volledig los te laten (r. 090 (1983), 21 mei 2012).

2.3 Surinaamse Hindostanen in Nederland

2.3.1 Vanuit India, via Suriname naar Nederland

Het Nederlandse landschap wordt gekenmerkt door een groot aantal verschillende nationaliteiten. De drie grootste bevolkingsgroepen van de niet-Westerse nationaliteiten hiervan zijn respectievelijk Turken, Marokkanen en Surinamers. (CBS 2011: Bevolking; generatie, geslacht, leeftijd en herkomstgroepering). Deze derde bevolkingsgroep kan opgesplitst worden in twee groepen: de Surinaamse Hindostanen en de Surinaamse Creolen. Voor dit onderzoek wil ik mij richten op de Hindostanen.

Hindostanen zijn oorspronkelijk afkomstig uit India. In de periode tussen 1873 en 1916 stuurden de Britten, die India destijds als kolonie hadden, Indiërs naar Suriname om daar op in loondienst op de plantages te werken (Hoefte 1998: 30). Na de afschaffing van de slavernij in 1863 weigerden veel voormalige slaven namelijk nog op de plantages te werken, en moest Suriname, dat toen gekoloniseerd werd door Nederland, op zoek naar goedkope arbeidskrachten (Mitrasingh 1998). In 1872 sloot Nederland een traktaat met de Engelse regering, en op 5 juni 1873 arriveerde het eerste schip met Brits-Indische contractanten, de *Lalla Rookh*, in Suriname. Dit schip werd voor het nageslacht van de contractarbeiders het symbool voor durf, moed en doorzettingsvermogen van hun voorouders om in een nieuw land een duurzaam bestaan op te bouwen. De 399 passagiers, voor

wie bij vertrek uit Calcutta onduidelijk was waar ze precies terecht zouden komen, zetten voet aan wal te Fort Nieuw Amsterdam (Choenni & Adhin 2003: 20-24).

Contractarbeiders uit Brits India halen bleek een succes, en zo werden in de periode tussen 1873 en 1916 ongeveer 35.000 contractarbeiders uit het noorden van India naar Suriname gestuurd (Hoefte 1998: 33). Voor de werving van de aspirant contractanten maakte men gebruik van *arkatias* (wervers). Met valse voorwendselen en mooie beloften haalden de *arkatias* de mensen over om mee te gaan. Vanuit 'subdepots' werden zij per trein vervoerd naar de inschepingshaven Calcutta. Van hieruit maakten zij de overtocht per schip (Choenni & Adhin 2003: 26).

De contractanten kregen het in eerste instantie in Suriname helemaal niet zo goed als hun was voorgesteld (Hoefte 1998: 34). Ze werden zeer slecht betaald, en werden ook wel 'cent-slaven' genoemd (Choenni & Adhin 2003: 30-33). Ongeveer één derde van de immigranten keerde na afloop van hun (vervolg)contract terug naar hun geboorteland. In dezelfde periode kwamen daarnaast ongeveer 2.500 Indiërs als vrije immigranten naar Suriname (Choenni & Adhin 2003: 30-33).

Tegenwoordig maken de Hindostanen in Suriname 27,4% procent uit van de totale bevolking. De 180.000 Hindostanen wonen vooral in Nickerie en de districten Paramaribo, Wanica en Commewijne. Rond de tijd van het uitroepen van de onafhankelijkheid van Suriname in 1975 emigreerden veel Hindostanen naar Nederland, vooral vanwege de onzekere toekomst die hen te wachten stond in Suriname dat te maken had met politieke instabiliteit (Van der Burg et al. 1990: 17). Daarnaast waren het de goede sociale voorzieningen in Nederland die een deel van de Hindostanen deed besluiten naar Nederland te vertrekken. Momenteel wonen er ruim 160.000 Hindostanen in Nederland. (Choenni & Adhin 2003: 55). De meesten van hen (44.000) wonen in Den Haag en omgeving. De winkelstraat Paul Krügerlaan in Den Haag wordt ook wel 'Little India' genoemd, vanwege het winkelaanbod in deze straat. Een groot deel van de Hindostanen heeft veel contact met familie, vrienden en kennissen in Suriname, maar de overgrote meerderheid wil niet terug (Choenni & Adhin 2003: 55).

2.3.2 Het Hindostaanse gezin

Waar de Hindostanen in India vooral vertrouwd waren met het *joint-family* systeem, breekt na de migratie naar Suriname in 1973 een nieuw tijdperk aan voor de Hindostanen (Mitrasingh 1998). De Hindostanen pasten in Suriname hun levensstijl noodgedwongen aan aan de plaatselijke omstandigheden en wetten. Ingeklemd tussen de vertrouwde tradities en vaste gewoontes uit het land van herkomst enerzijds, en de omstandigheden in het ontvangende land anderzijds, ontstaat tussen 1873 en 1930 het patriarchale, agrarische gezinstype (Mitrasingh 1998). De duidelijkste kenmerken hiervan zijn dat het een zeer gelovig gezin is, met een Indiaas karakter, waarbij de man als gezagsdrager, de absolute heer en meester is. De man heeft vooral met de oudste zoon

zeggenschap over het gezinsinkomen (Lalmahomed 2003). Betaalde arbeid buitenshuis is voor vrouwen verboden. Opvoeding is primair de taak van de moeder, daarnaast worden zij collectief opgevoed door andere gezins- en familieleden. Onderwijs is voor meisjes in de beginfase overbodig, dat wordt pas na 1930 moeizaam anders (Lalmahomed 2003).

Tussen 1930 en 1950 verandert een deel van de gezinnen in een traditioneel Hindostaans gezin binnen een gesloten autoritaire religieuze stroming (Mitrasingh 1998). Wat hierin vooral verandert is de vijandige houding tegenover rasmenging. Bevolkingsgroepen die invloed kunnen hebben op de Hindostaanse levensstijl worden bewust gemeden. Het onderwijs aan meisjes begint, onder dwang van de leerplicht, tegen de zin van de ouders in, langzaam op gang te komen (Lalmahomed 2003).

Tussen 1950 en 1975 komt er naast de twee bestaande typen gezinnen nog een derde type bij: het strakke, Hindostaanse schijngezin (Lalmahomed 2003). Hoofdkenmerken van dit gezin zijn dat het nog steeds een sterk religieus karakter heeft. De rol van de man begint af te brokkelen. Andere kenmerken, zoals de sterke sociale controle, wordt nog getolereerd door de ouders, maar steeds minder door de kinderen. Het huwelijk is nog steeds het opvoedingsdoel, maar ouders vinden onderwijs ook voor meisjes erg belangrijk (Lalmahomed 2003). In het schijngezin zijn hevige spanningen als gevolg van botsende opvattingen tussen man en vrouw en tussen ouders en kinderen, wat onder andere voortkomt uit het ontbreken van individuele vrijheid voor meisjes. Ook is er veel opwinding tussen ouders en kinderen als het gaat om partnerkeuze. Maar voor de buitenwereld wordt de schijn opgehouden en is het gezin een eenheid (Lalmahomed 2003).

Na 1975 vinden we geen patriarchale, agrarische gezinnen meer. Er komt echter weer een nieuw gezinstype bij: het moderne, open Hindostaanse gezin (Lalmahomed 2003). Hoofdkenmerken hiervan zijn dat vader als hoofd van het gezin nog wel de gezaghebbende rol heeft, maar dat er ruimte is voor discussie. Moeder heeft in dit type gezin meer zeggenschap over de kinderen en meer eigen financiële inkomsten dan in de twee andere typen gezinnen (Lalmahomed 2003). Het huishouden en de opvoeding van de kinderen vormen een gemeenschappelijke taak van vader en moeder. Geloof neemt nog steeds een belangrijke plaats in, en educatie is een primair opvoedingsdoel en is even belangrijk voor jongens als voor meisjes. Het huwelijk is een secundaire kwestie, die de ouders overlaten aan de kinderen. Sociale controle en inmenging van familieleden worden niet geaccepteerd en vaak ervaren als bemoeizucht (Lalmahomed 2003).

3. Conflicten binnen Hindostaanse families: oorzaak en omvang

3.1 Een groot probleem?

Aan de hand van 20 diepte-interviews en 85 surveys onder Hindostaanse adolescenten en jongvolwassenen heb ik een onderzoek uitgevoerd naar de oorzaken en omvang van intergenerationele conflicten anno 2012. Met dit onderzoek heb ik geprobeerd in kaart te brengen welke problemen zich voordoen binnen Hindostaanse gezinnen heden ten dage. Gebleken is dat er inderdaad nog steeds conflicten spelen binnen Hindostaanse families. Op zichzelf is dit niet zo verwonderlijk. Vuchinich (1999) geeft aan dat het zelfs te verwachten is dat er zich conflicten voordoen binnen de familiesfeer. Volgens haar komen conflicten binnen de familiekring juist vaker voor, aangezien de band tussen familieleden over het algemeen immers sterker is dan andere relationele banden (Vuchinich 1999: 23). Een conflict op zich is dus niet per definitie problematisch. Dit wordt het pas wanneer het conflict escaleert, of wanneer het door de persoon/personen in kwestie als problematisch wordt ervaren. 87% van alle ondervraagde jongeren gaven dan ook aan thuis te maken te hebben met conflicten. De hevigheid van het conflict of mate waarin het conflict als hevig ervaren wordt door de jongeren, verschilt echter aanzienlijk. Voor de meesten van hen bleven deze conflicten bij meningsverschillen: 71% van deze 87% gaf aan wel een woordenwisseling te hebben met hun ouders, maar dit niet als problematisch te ervaren. Deze groep is dan verder ook niet doelgroep voor mijn thesis. Wel kan hier uit geconcludeerd worden is dat het merendeel van de Hindostaanse jongeren die ik ondervraagd heb dus geen problemen ondervinden qua conflicten binnen de familiesfeer. Bij 19% van de 87% die aangaf conflicten te hebben thuis verandert het meningsverschil vaak in een heftige discussie. Deze groep is eigenlijk de middengroep. In deze groep zitten jongeren die wel heftige discussies hebben thuis, maar waarvan niet direct gezegd kan worden dat dit ook echt als problematisch ervaren wordt door de jongeren zelf. 10% van de 87% echter, geeft aan dat de meningsverschillen vaak eindigen in een ruzie. Deze groep is de probleemgroep waarop vooral de focus ligt in deze thesis.

De overige 13% van alle ondervraagde jongeren gaf aan nooit een meningsverschil te hebben met de ouders. De vraag is of dit als positief opgevat kan worden of juist niet. Dit kan betekenen dat het altijd rustig en vredig is thuis, en ouders en jongere het altijd met elkaar eens zijn. Aan de andere kant zou het ook juist kunnen betekenen dat een andere mening van de jongere ten opzichte van de ouders niet getolereerd wordt en de grond in wordt geboord. Uit de survey bleek echter niet dat de jongeren problemen ondervonden naar aanleiding hiervan.

3.2 Oorzaken van conflict

Zoals blijkt uit de onderzoeksresultaten heeft de overgrote meerderheid van de jongeren te maken met meningsverschillen, maar veroorzaken deze meningsverschillen lang niet altijd een discussie of ruzie. Hiermee kan echter niet aangegeven worden dat er nauwelijks problemen zijn binnen de Hindostaanse gemeenschap. 10% van de jongeren heeft regelmatig te maken met ruzies binnen de familiesfeer. De oorzaken van de conflicten die de jongeren met hun ouders hebben, zijn divers. Toch zijn hier patronen in te ontdekken. Er zijn twee duidelijke patronen zichtbaar: het levert meer conflict op wanneer het om onderwerpen gaat die 'persoonlijk' zijn voor de jongeren, en wanneer het om onderwerpen gaat waar de 'toekomst' van de jongere mee gemoeid is. Onderwerpen worden persoonlijk wanneer het de jongere zelf aan gaat. Het grootste voorbeeld hierbij is het thema 'relaties'. Relaties zijn één van de persoonlijkste zaken uit het leven van de mens (Glaudemans 1992). Wanneer anderen voor jou gaan bepalen met wie je omgaat en met wie juist niet, en hoe vaak je met bepaalde personen omgaat, kan dit strijd oproepen. Ook bij het tweede patroon 'toekomst' gaat het voornamelijk om thema's als 'partnerkeuze', 'relaties' of het 'samenwonen'. De keuze voor een partner maak je over het algemeen immers niet alleen voor nu maar voor het hele leven. Anders is dit met bijvoorbeeld kledingkeuze. De keuze van kleding kan door de jaren heen veranderen, en men weet bij de keuze van kleding dat dit voor maximaal een aantal jaar zal zijn. Kledingkeuze was dan ook een veel minder groot issue voor de ondervraagde jongeren. Hieronder zullen zes verschillende thema's behandeld worden van oorzaken die veel voorkwamen tijdens de gesprekken met de jongeren en zoals bleek uit de survey antwoorden. De thema's zijn gerangschikt van een veel voorkomende oorzaak naar een minder veel voorkomende oorzaak.

3.2.1 Relaties

Dat het onderwerp 'relaties' veel emotie oproept bij de Hindostaanse jongeren bleek uit een groepsgesprek wat ik had met zo'n 20 Hindostaanse jongeren. Een van de meisjes gaf aan dat haar ouders het liefst willen dat ze met een Hindostaanse man thuis komt. Ze gaf zelf echter aan dat ze dat nou niet bepaald van plan was en dat het ook echt niet gaat gebeuren: 'mijn wil is sterker dan die van mijn ouders'. Dat Hindostanen hier zo streng in zijn, komt vooral nog uit India, zo vertelt ze. Een ander meisje vertelt dat ze wel een vriend heeft, en dat haar moeder hier ook van weet. Hij mag echter niet bij haar thuis komen. Ze heeft dit ook geleerd van haar broers; zij zeggen: 'laat een jongen niet bij je thuis komen. Dit heeft te maken met respect wat de jongen moet hebben voor het meisje en voor haar familie. Het stel had aanvankelijk niets verteld van hun relatie, maar de familie is er toch achter gekomen. Ze mag hem wel zien, maar dat mag dan alleen buiten, en haar ouders willen wel dat ze één keer per avond belt hoe het met haar gaat. Een aantal anderen reageerden hier juist

verbaasd op: hun ouders wilden juist niet dat hun dochter buiten zou zijn 'savonds, dit zou juist gevaarlijk zijn.

Een ander meisje geeft aan dat haar ouders het niet erg zouden vinden als ze met een niet-Hindostaanse man thuis zou komen: haar zus is ook al met een Nederlander naar huis gekomen, dus dan mag zij het ook. Haar moeder heeft echter wel een wensenlijstje: het mag geen moslim zijn, het moet iemand zijn van haar eigen niveau (HAVO/VWO), hij moet ongeveer 3 jaar ouder zijn dan haar en haar moeder wilt dat ze snel trouwt zodra ze een vriend heeft. Het meisje zelf wil echter liever samenwonen dan trouwen. 'Dit gaat nog wel problemen opleveren', zo geeft ze aan.

Driekwart van de jongeren tijdens het groepsgesprek wil graag samenwonen. De redenen die de jongeren noemden om uiteindelijk toch te trouwen, waren de jurk, het hebben van een feestje en de waarde die gehecht wordt aan de beloftes die gemaakt worden tijdens een hindoehuwelijk. Hierbij kwam ook gelijk een probleem om de hoek kijken: deze beloftes kunnen niet gemaakt worden als je partner geen hindoe is. Dit kan een groot probleem zijn voor hindoe-ouders. Men mag het huis niet ongetrouwd verlaten omdat dat met eer te maken heeft, weten de jongeren. Het is zelfs beter om te scheiden nadat je getrouwd bent, dan dat je weer uit elkaar gaat voordat je getrouwd bent. Wanneer men uit elkaar gaat zonder getrouwd te zijn geweest, krijgt de vrouw gelijk het stempel van 'hoertje' op zich gedrukt, terwijl men bij mannen vaak niet eens weten of ze eerder een relatie hebben gehad. Veel regels zijn in het voordeel van de man. Zo mag een man binnen het Hindoeïsme, wanneer de vrouw geen kind kan krijgen, weggaan bij haar en bij een andere vrouw proberen kinderen te krijgen, vertelden de jongeren.

De jongeren waren erg verontwaardigd over de verschillen hoe jongens en meisjes behandeld worden binnen de gemeenschap. 'Trouwen met een man die al eerder getrouwd is, lijkt me niets. Het is toch voor elk meisje een droom om te trouwen en samen met je man alle huwelijksrituelen te krijgen. Het lijkt me dan niets om daar te staan met een man die dit alles al een keer eerder heeft gemaakt', zo vertelde een meisje.

Verder gaven de jongeren aan dat wanneer je trouwt, niet alleen met de persoon zelf trouwt, maar met de hele familie. Ook over het getrouwde stel hadden ze een duidelijke mening: als je getrouwd bent, dan verandert alles. De jongen wordt bezitterig en dominant. Hij bepaalt waar het meisje wel of niet mag komen. Soms is het zelfs zo erg dat het meisje niet meer bij haar eigen ouders mag thuishkomen, zo vertelden de jongeren. Sommige jongens zijn echt moederskindjes. Ze luisteren eerder naar hun moeder dan naar hun vrouw. Dit is voor sommige pasgetrouwde meisjes erg lastig³. Uit de interviews en de survey bleek dat verreweg de meeste meningsverschillen tussen de eerste generatie en de tweede generatie ontstaan door verschillende opvattingen over het hebben van een

³ Groepsgesprek met 20 Hindostaanse jongeren, 20 februari 2012.

relatie van de jongere. Soms wordt het hebben van een relatie an sich al door de ouders als een probleem gezien, in andere gevallen is het meer de invulling van de relatie waarover onenigheid heerst. Zo heerst er in veel gezinnen onenigheid over het al dan niet samenwonen zonder eerst te trouwen of het hebben van seks voor het huwelijk. Een jongere vertelt: 'mijn ouders en ik zijn het niet eens over trouwen. Mijn vader zou me gelijk laten trouwen als ik een vriend zou nemen. Dit zou ik zelf niet willen. Zou wel willen trouwen, maar niet zodra ik een vriend heb' (r. 079 (1993), 13 april 2012). Aangezien dit thema het thema is waar de meeste conflicten uit voortkomen, zal in deze thesis vooral hier op ingegaan worden.

Voor de respondenten die wat jonger zijn klagen erover dat ze geen vriendje mogen. Twee jongeren uit 1995 en 1996 vertellen: 'Onze ouders hebben een verschillende mening over het hebben van een vriendje. De meeste Hindostaanse kinderen zijn streng opgevoed en mogen daarom geen vriend, zoals wij' (r. 005 en 006 (1995 resp. 1996), 17 februari 2012). Een andere respondente vertelt dat ze geen vriendje mag hebben zolang ze nog op school zit (r. 073 (1988), 12 april 2012). Dit is ook een van de voornaamste redenen waarom een aantal jongeren die ik sprak zeggen geen vriendje te mogen hebben: het belang dat wordt gehecht aan studeren en presteren (zie 3.2.4 Prestatiedruk). Het hebben van een vriend zou het werk op school in de weg komen te staan. De focus van de jongere wordt verlegd van school naar de verkering, en dit zou tot slechtere schoolprestaties kunnen leiden. Een andere reden waarom ouders niet willen dat de jongere op vroege leeftijd al een vriendje heeft is vanwege de sociale controle die er heerst binnen de Hindostaanse gemeenschap. Sommige families zitten nog steeds zo sterk vast aan 'Hoe denkt de familie' of 'Hoe denkt de gemeenschap' dat ook bij het hebben van een vriendje gelet wordt op het oordeel van de familie (zie 3.2.3 Sociale Controle).

Niet alleen het hebben van een vriend op jonge leeftijd kan problemen geven, ook juist het nog niet gehuwd zijn op oudere leeftijd kan een bron zijn van conflict tussen ouders en kinderen. Veel ouders willen hun dochters, maar zeker ook hun zonen, het liefst direct na de studie aan de man of vrouw hebben. Ouders zijn bang dat de jongeren na een bepaalde leeftijd (deze ligt zo rond de 28 jaar) geen geschikte partner meer kunnen vinden. Jongeren moeten immers als maagd het huwelijk in gaan, en hoe ouder de jongeren worden, hoe kleiner de kans is dat men nog maagd is. Zo geeft een 23-jarige mannelijke respondent aan dat hij discussies heeft met zijn ouders omdat zij graag willen dat hij binnen nu en een paar jaar trouwt, terwijl hij daar zelf liever nog even mee wacht (r. 041 (1988), 13 maart 2012).

Ook het hebben van seks voor het huwelijk wordt door een aantal jongeren als discussiepunt benoemd. 'Mijn ouders kijken erg neer op jongeren die seks voor het huwelijk hebben, alsof je een slet bent' (r. 008 (1987), 20 februari 2012), zo vertelt een respondente. Een ander discussiepunt is voor een respondent dat zijn ouders willen dat hij op z'n Hindostaans trouwt, met alle rituelen en

een groot feest. Hij zelf zegt hier echter van: 'ik vind dat nergens op slaan. Ik ben in Nederland geboren en als ik op z'n Hindostaans trouw beland ik ook in het stadhuis. Dus voor mij is trouwen in een stadhuis genoeg, met daarna een feestje' (r. 017 (1985), 18 februari 2012). Hierin komt duidelijk de botsing tussen twee verschillende tradities naar voren: de botsing tussen de oorspronkelijke cultuur waarin een bruiloft als iets groots met veel tradities gevierd wordt, en de ontvangende cultuur, waarin een bruiloft een eendaagse feestelijkheid is. Voor veel Hindostanen is een traditionele bruiloft echter een feest bij uitstek waarbij men even 'helemaal terug gaat naar roots'. Sommige respondenten vertelden mij dat 'als ik een stukje India of Suriname wilde zien, ik maar eens naar een Hindostaanse bruiloft moest gaan' (r. 105, r. 108, r. 114). Aangezien 'partnerkeuze' en 'samenwonen of trouwen' twee issues zijn waarover relatief gezien veel spanning heerst binnen Hindostaanse families, wil ik hier in de volgende alinea's dieper op in gaan.

3.2.1.1 Partnerkeuze

Tot 1950 werd het binnen het Hindostaanse gezin als gewoon gezien dat partnerkeuze de taak was van de ouders en niet van de kinderen (Lalmahomed 2003). Vanaf 1950 vinden hierin echter belangrijke verschuivingen plaats. In de jaren '60 en '70 ontstaat veel opwinding tussen ouders en kinderen als het gaat om partnerkeuze. Kinderen accepteren niet langer dat ouders een huwelijkspartner kiezen, maar willen zelf beslissen met wie ze hun leven willen delen. Vooral wanneer hun keuze voor een partner tegen de wensen van de ouders ingaat, ontstaan veel spanningen (Lalmahomed 2003: 137, 138). Na 1975 ontstaat volgens Lalmahomed het moderne, open Hindostaanse gezin. Hierin wordt onder andere het huwelijk een secundaire kwestie, die de ouders overlaten aan de kinderen. Het moderne, open Hindostaanse gezin integreert met behoud van de Hindostaanse cultuur. Jongeren zoeken zelf hun partners uit. Deze verandering geldt zowel voor Hindostanen in Suriname als voor Hindostanen in Nederland. Niet alle gezinnen heden ten dage kunnen als 'modern' gestempeld worden. Naast het moderne gezin bestaat ook nog steeds het schijngezin (zie 4.2 Het Hindostaanse gezin) (Lalmahomed 2003: 138).

Uit dit onderzoek blijkt dat lang niet alle jongeren die ik ondervraagd heb behoren tot deze open versie van het Hindostaanse gezin waarin het kiezen van een partner volledig aan de kinderen zelf wordt overgelaten. Het blijkt dat 89% van de ondervraagde jongeren wel zelf hun partner zouden willen kiezen. Hoewel geen van de respondenten aangaf dat hun ouders een partner voor hen kiezen, gaf slechts 44% van deze jongeren aan daadwerkelijk helemaal vrij te zijn om zelf een partner te kiezen. Hierbij gaat het dus om vrij zijn om de eigen partner te kiezen, ongeacht van welke etnische groep, religie of sociaal milieu hij/zij is. 15% van de jongeren gaf aan dat hun ouders perse willen dat ze met een Hindostaanse jongen of een Hindostaans meisje trouwen. Nog eens 38% van de jongeren gaf aan dat hun ouders wel zeiden dat ze hun kinderen keuzevrijheid gaven met

betrekking tot partnerkeuze, maar dat ze wisten dat hun ouders het liefst zouden willen dat ze met iemand met een Hindostaanse achtergrond zouden thuiskomen (zie figuur 1).

Partnerkeuze

		Partnerkeuze				Total
		Laten vrij in	Als maar Hindostaan is	Zeggen vrij te laten, maar liefst Hindostaan	Anders	
Geslacht	Man	18 (46%)	5 (13%)	15 (38%)	1 (3%)	39
	Vrouw	19 (42%)	8 (18%)	17 (38%)	1 (2%)	45
Total		37 (44%)	13 (15%)	32 (38%)	2 (2%)	84

Figuur 1: Partnerkeuze

Eén van de experts die ik sprak gaf aan: ‘Voor de buitenwereld lijkt het of Hindostaanse ouders vandaag de dag heel vrij denken over partnerkeuze. Ouders zouden kinderen er helemaal vrij in laten met wie ze thuis komen. Toch valt dit nog erg tegen. Ouders weten indirect nog wel erg een stempel te drukken op de keuze van het kind’ (Vertrouwenspersoon Soerin Narain, 26 januari 2012).

Veel jongeren gaven aan het niet op prijs te stellen dat hun ouders hen zouden helpen bij de partnerkeuze. Op de vraag “Vind je zelf dat je vrij moet zijn om de partner te kiezen die je wilt? Waarom wel of waarom niet?” antwoorden velen in de trant van: ‘Ja ik vind dat ik vrij moet zijn om mijn levenspartner te kiezen, want uiteindelijk ben ik degene met wie hij moet wonen en niet mijn ouders en het is mijn leven’ (r. 005 (1995), 17 feburari 2012).

Een respondente zegt: Ik vind het kort door de bocht dat ik perse met een Hindostaan moet trouwen. Ze (mijn ouders) hebben geen oog voor feelings. Wat als ik nou gewoon van iemand hou? Ik snap dat ze denken: de Hindostaanse cultuur gaat verloren, maar er zaten toentertijd 500 mensen op die boot of zo? Dan kun je toch niet elke keer blijven trouwen? Straks is iedereen familie van elkaar! (r. 101 (1988), 30 januari 2012).

Toch waren er ook veel jongeren die aangaven dat ze wel graag zelf voor een partner willen kiezen, maar dat ze daarbij wel graag rekening willen houden met hun ouders: ‘Ik vind zeker dat je vrij moet kunnen zijn in je partnerkeuze. Jij bent degene die zich daar goed in en bij moet voelen. Dat je daarbij rekening houdt met je familie (partner moet toch goed overweg kunnen met familie), is een gegeven’ (r. 053 (1989), 19 maart 2012).

3.2.1.1.1 *Arranged marriage: een verbintenis tussen families*

Het fenomeen *arranged marriage* komt nog wel degelijk voor binnen de Hindostaanse gemeenschap. Ten onrechte wordt dit vaak vertaald met uithuwelijken. Maar dit is het niet. Uithuwelijken komt eigenlijk nauwelijks meer voor. Het gaat bij een *arranged marriage* om het geregelde huwelijk (Chatney 2008). Daar waar uithuwelijken meer de associatie heeft met 'gedwongen trouwen', heeft een geregeld huwelijk dit minder. Althans, zo zou het moeten zijn. Bij een *arranged marriage* worden jongeren aan elkaar gekoppeld door één van de of door beide families. Er wordt een familie uitgekozen die goed bij de familie past. Het voordeel van een gearrangeerd huwelijk is dat de basis hetzelfde is: de families kennen elkaar al, men heeft dezelfde religie, gewoontes, en gebruiken (Chatney 2008). Sommige respondenten vinden het prima wanneer hun ouders op deze manier iemand zoeken voor hun kind: 'Mij maakt eerlijk gezegd niet uit. M'n ouders zeggen: zolang ze maar een Indiase/Hindostaanse sikh of hindoe is. Mij maakt het niet uit als ik een *arranged marriage* aan ga' (Chatney 2008). Een andere respondent gaf aan dat de traditionele manier van trouwen meer is dan een verbintenis tussen partners; het is ook een verbintenis tussen families: '...op zich is een relatie iets tussen twee mensen, maar als het om de traditionele 'vivah' en 'shaadi' gaat (let op, een hindoeïstisch huwelijk geeft meer de nadruk op elkaar en het echt verbinden met elkaar) is het meer een verbintenis tussen twee families. Deze moeten het dan ook, op bepaalde vlakken, goed met elkaar kunnen vinden' (r. 066 (1996), 9 april 2012).

Anderen vinden het concept niet perse verkeerd, maar zouden het zelf niet willen:

Ik ben er voor om zelf je partner te kiezen, hoewel ik ook van mening ben dat je ouders je zeer goed kennen en altijd het beste met je voor hebben; het concept dat ouders best een potentiële partner aan je kunnen 'voorstellen' zou naar mijn mening nog best kunnen werken. Echter zijn er (te?) veel negatieve verhalen van fixed trouwpartners om dit algemeen goed te keuren (r. 020 (1986), 2 maart 2012).

Een veelgehoorde uitspraak is dat het in principe geen probleem is wanneer de ouders iemand uitzoeken, maar dat de ouders niet mogen bepalen of degene die zij hebben uitgezocht ook daadwerkelijk de partner wordt waarmee de jongeren moeten trouwen. Zo wordt het meer als een eventuele optie gezien:

Ik ben van mening dat jezelf een partner mag uitkiezen, omdat ik tenslotte degene bent, die met hem gaat moeten samenwonen. Mijn ouders laten mij daarin vrij. Ik mag zelf mijn partner uitkiezen. In ons cultuur is het soms nog zo, dat familieleden je introduceren of voorstellen aan een partner. Dat vind ik op zich geen probleem, maar men moet of kan niet voor mij bepalen dat ik met degene die zij voor mij hebben uitgezocht moet trouwen. Als het natuurlijk tussen hem klikt, dan kunnen we wellicht verder kijken. Maar ik wil zelf iemand uitkiezen, die aan mij eisen voldoet en niet aan de eisen van mijn ouders of familie. Natuurlijk

kunnen zij hun mening delen over de partner, maar daarin is de keus aan mij of ik dan met zo iemand verder wil (r. 003 (1987), 17 februari 2012).

3.2.1.1.2 Twee culturen op één kussen, daar slaapt de duivel tussen

De angst die veel Hindostaanse ouders hebben wanneer hun kinderen thuiskomen met een niet-Hindostaanse man, heeft meerdere oorzaken (Choenni 2004). Ten eerste is men bang dat er meningsverschillen zullen ontstaan doordat twee mensen met een verschillende achtergrond elkaar niet helemaal zullen snappen. Hun basis is heel anders (Choenni 2004). Ook is men bang dat wanneer de kinderen een gemengde relatie zullen aangaan, de hele cultuur en religie verloren zal gaan. Ze zijn bang dat de kinderen helemaal verhollandsen en dat er niets over blijft van wat hun voorouders uit India hebben meegenomen. Dat, wat ze met veel pijn en moeite hebben opgebouwd en hebben gekoesterd in Suriname en in Nederland zal dan verloren gaan omdat hun kind een gemengde relatie is aangegaan (Choenni 2004). Een van de jongeren gaf dit ook aan: 'Nee ik vind niet dat elke jongere vrij moet zijn om de partner te kiezen die hij of zij wil, de traditie moet voortgezet worden. Wat hindoe is moet hindoe blijven' (r. 070 (1984), 12 april 2012).

Ten derde is men bang familie of de buren ervan zullen zeggen. Aangezien er veel sociale controle is binnen de Hindostaanse gemeenschap, is het erg belangrijk wat er naar buiten uitgestraald wordt. Hierop zal verder ingegaan worden in paragraaf 5.2.5: Sociale Controle.

Een andere respondente die hindoe is gaf aan dat haar ouders haar in principe wel vrij lieten in haar keuze voor een vriend, maar dat ze wist dat haar ouders het echt niet zouden accepteren als ze met een moslim thuis zou komen. 'Dan nog liever met een Nederlander, maar ik mag absoluut niet met een moslim thuiskomen' (r. 101 (1988), 30 januari 2012), zo vertelde ze. Het niet mogen thuiskomen met een moslim als hindoe was iets wat veel jongeren mij vertelde. De tegenstelling tussen hindoes en moslims zit erg diep bij veel Hindostanen en is uiteindelijk nog af te leiden vanuit India (Van Steenberghe 2012). Tijdens het bewind wat de Britten voerden over India hielden zij er een verdeel-en-heers politiek op na (Guha 2007). Tijdens deze periode zijn veel hindoes en moslims tegen elkaar in opstand gekomen, en vandaag de dag komen nog steeds spanningen tussen hindoes en moslims voor. Na de onafhankelijkheid is zelfs een eigen land voor de moslims ontstaan: Pakistan (Guha 2007: 180). Niet alleen in India zelf, maar ook daarbuiten zijn er hindoe-ouders die hun kinderen liever niet zien mengen met een moslim, vertelde mijn key informant Soerin Narain mij. Een respondente: 'Ik quote mijn vader: het maakt me niet uit waar je mee thuis komt, als het maar GEEN moslim is. Alles is beter dan een moslim, maar een Hindostaan is wel tien keer beter dan wat dan ook. Op de eerste tot vijfde plek staat een Hindostaan, daarna pas iets anders en onderaan een moslim' (r. 102 (1988), 10 februari 2012).

Er was ook een respondente die als aangaf dat haar ouders, en vooral haar vader, het in het begin erg lastig vonden dat ze als hindoemeisje verkering had met een moslimjongen, maar dat haar ouders het uiteindelijk wel geaccepteerd hadden:

Wij zijn thuis hindoe, maar mijn vriend is moslim. Toen we verkering kregen heb ik het mijn ouders niet gelijk verteld. Ik heb het eerst een tijdje aangekeken, en het uiteindelijk na een jaar toch verteld. In het begin was het lastig, mijn ouders konden het moeilijk accepteren, vooral mijn vader. Maar ik heb er veel moeite voor gedaan, en mijn mond wel opengetrokken. Ik heb er wel voor moeten vechten, ja. Mijn vader vindt het nu soms nog lastig, maar mijn moeder snapt wel dat we nu in een nieuwe tijd leven. Het gaat om jouw, en niet om wat de familie denkt. Het gaat erom dat jij gelukkig bent, zegt ze' (r. 105 (1995), 27 februari 2012).

Deze respondente is niet de enige die spanning thuis ervoer doordat ouders de partnerkeuze van de jongere niet (direct) accepteerde. Zoals al eerder genoemd geeft Khandelwal (2002) aan dat een van de bronnen van conflict bij immigranten families de druk van de ouders om te trouwen binnen de eigen etnische groep is. Aangezien de jongeren geboren en getogen zijn Westers land waar de nadruk ligt op *love marriage* en het zelf bepalen van de huwelijkspartner, roept dit veel weerstand op (Khandelwal 2002). 24% van de ondervraagde jongeren geeft aan discussies te hebben met hun ouders over de keuze voor een levenspartner. 24% van de jongeren is het niet eens met hun ouders over de controle die ze willen uitoefenen over hun leven. Twee jongeren gaven aan dat de spanningen thuis om dit onderwerp soms zo hevig waren, dat ze graag weg zouden willen lopen. De ouders van beide jongeren accepteren hun niet-Hindostaanse partner niet. Beide jongeren zijn nog nooit weggelopen, en geven zelf ook beide aan dat weglopen niet de juiste manier is, maar zeggen wel dat het thuis soms moeilijk uit te houden is hierom.

3.2.1.2 Samenwonen versus trouwen

'Ik woon liever eerst samen met iemand voordat ik met hem trouw. Maar mijn ouders denken daar heel anders over: van hun mag ik het huis niet ongetrouwd verlaten. Ik heb veel discussies met mijn ouders gehad omdat mijn vriend en ik wel graag wilden samenwonen. De discussies liepen uit op bedreigingen: 'als jij toch gaat samenwonen dan hoeven we je niet meer te zien' en dat soort uitspraken. Mijn ouders hebben ook samen gewoond, en daar heeft me moeder spijt van aangezien ze niet meer getrouwd zijn en mijn vader mijn moeder niet altijd netjes behandelt' (r. 009 (1989), 20 februari 2012).

19% van de ondervraagde jongeren geeft aan discussies te hebben met hun ouders over het ongetrouwd verlaten van het ouderlijk huis in de vorm van samenwonen. 38% van de jongeren zeg het huis niet ongetrouwd te mogen verlaten van de ouders. De helft van deze jongeren ziet dit dus ook werkelijk als een probleem. Ik vroeg mijn respondenten tijdens het interview naar de reden

waarom ze het huis niet ongetrouwd mogen verlaten. In het antwoord wat een van mijn respondenten mij gaf kwamen verschillende redenen naar voren. Ten eerste kwam naar voren dat de omgeving hierin een belangrijke rol speelt.

‘Ik was 18 jaar en wilde graag samenwonen. Mijn ouders vonden dat echter niet goed. Ik ben toen uiteindelijk ook niet gaan samenwonen omdat ik mijn ouders wilde respecteren. Mijn ouders zeiden dat andere mensen hiervoor op ons neer zouden kijken. We zouden dan immers niet op de traditionele manier trouwen, en dit is iets waarover mensen onderling zouden gaan praten’ (r. 103 (1988), 27 februari 2012).

Ook andere respondenten gaven aan dat wat de familie denkt, heel belangrijk is voor hun ouders; veel belangrijker dan voor de jongeren zelf. De ouders, broers, zussen en andere familieleden van de ouders van de respondenten letten erg op wat men binnen de familie doet. Met andere woorden: de sociale controle is erg hoog (zie 5.2.3 Sociale controle). Een andere reden die de jongeren gaven voor het feit dat ze niet ongetrouwd het huis mogen verlaten heeft te maken met maagdelijkheid. Wanneer een meisje gaat samenwonen zonder getrouwd te zijn, zal dit betekenen dat zij buiten het huwelijk om ontmaagd zal worden (r. 120 (1986), 26 maart 2012).

3.2.1.2.1 *Huwelijksvormen in de Veda's*

Een andere respondente had discussies met haar ouders over samenwonen als principe van het geloof. Haar ouders vonden het niet goed als zij zou gaan samenwonen, terwijl ze er zelf op grond van het geloof stevast van overtuigd was dat samenwonen een legale vorm was binnen het Hindoeïsme. Dikwijls wordt gezegd dat samenwonen volgens het Hindoeïsme niet goedgekeurd kan worden. Het probleem van veel Hindostaanse ouders is het feit dat men bij het samenwonen geen zegen ontvangt tijdens een huwelijksritueel. Deze respondente echter, was erg geïnteresseerd in religie, en was erg thuis in de Hindoeïstische geschriften. Zij vertelde mij dat in de Vedische geschriften acht verschillende vormen van het huwelijk voorkomen. Vier hiervan worden als positief en dus als legaal gezien, de andere vier worden als zondig, en dus als illegaal gezien. Samenwonen echter, kwam in de geschriften voor als een van de vier legale vormen van het huwelijk, zo vertelde zij mij. De *gandharva-vivah* is namelijk een huwelijk waarbij man en vrouw uit wederzijdse liefde zich voornemen om samen door het leven te gaan, zonder dat hierbij een specifiek huwelijksritueel komt kijken. Deze vorm van het huwelijk kan worden beschouwd als een vorm van samenwonen. De verschillende vormen van huwelijk die voorkomen in de Vedische geschriften worden gerangschikt van één tot acht. Ze zijn gerangschikt op de graad van waardering die een bepaalde vorm van het huwelijk geniet. De *gandharva-vivah* staat op de zesde plaats, en geniet echter dus geen hoge waardering. Er heerst bij Hindostanen veel onwetendheid over deze vormen van huwelijk, zo

vertelde mijn respondente mij. Als meer Hindostanen dit zouden weten, zouden er minder spanningen zijn over dit onderwerp (r. 108 (1990), 3 maart 2012).

3.2.2 Uitgaan

Een ander issue waarover veel conflicten bestaan binnen Hindostaanse families, is het onderwerp uitgaan. 20% van de jongeren zei vaak uit te gaan, 56% van de jongeren gaat soms uit en 24% van de jongeren gaat nooit uit.

Verder vertelde 53% van de jongeren dat hun ouders het geen probleem vinden als ze uitgaan. 13% van de ouders verbiedt het de jongeren echt om uit gaan. Nog eens 16% van de jongeren gaf aan dat hun ouders het alleen goedvinden dat ze uitgaan als ze weten met wie ze gaan. 8% van de jongeren mag alleen uitgaan naar plaatsen die de ouders goedkeuren. Nog eens 6% van de jongeren gaat tegen de wil van de ouders in, uit. De jongeren die ingevuld hebben dat ze alleen mogen uitgaan als hun ouders weten met wie ze gaan of waarheen ze gaan, mogen dus niet altijd zomaar uitgaan.

Mening Ouders Uitgaan

		Mening ouders uitgaan						Total
		Geen probleem	Alleen als ze weten met wie	Alleen naar plaatsen die ze goedkeuren	Verbieden	Keuren niet goed, weten wel dat ik het doe	Anders	
Geslacht	Man	22 (56%)	4 (10%)	4 (10%)	6 (15%)	1 (3%)	2 (5%)	39
	Vrouw	23 (50%)	10 (22%)	3 (7%)	5 (11%)	4 (9%)	1 (2%)	46
	Total	45 (53%)	14 (16%)	7 (8%)	11 (13%)	5 (6%)	3 (4%)	85

Figuur 2: Mening Ouders Uitgaan

Wanneer ouders het op dat moment verbieden om uit te gaan, zegt 58% van de ondervraagden dat ze het erbij laten. Ze hebben geen zin om in discussie te gaan, of tegen de wil van de ouders in toch uit te gaan. Ze besluiten om de huiselijke vrede te bewaren en hun ouders te gehoorzamen. 14% gaat net zolang met de ouders in discussie totdat het wel mag. Nog eens 17% doet het gewoon toch, en 11% gaat stiekem uit. Ze vertellen hun ouders dan bijvoorbeeld dat ze bij een vriend of vriendin gaan slapen. Vertrouwenspersoon Soerin Narain geeft aan dat juist het stiekem uitgaan een extra bedreiging met zich meebrengt:

Veel jongeren mogen niet uitgaan. Daarom gaan ze het sneaky doen. Als ouders hierachter komen zijn er natuurlijk sowieso spanningen. Omdat ze niet gewoon mogen uitgaan en het

sneaky doen, kan er niet gewoon over gepraat worden, en kunnen jongeren er ook niet op voorbereid worden wat ze allemaal tegen kunnen komen. Daarom weten ze met mannen vaak geen raad, en zijn ze overdreven giechelig of aandacht-vragerig. Of ze gaan heel erg in op 'aanzoeken' van mannen (Soerin Narain, 26 januari 2012).

Dus doordat er hierover niet gecommuniceerd kan worden thuis, kunnen jongeren ook niet worden voorbereid op wat men tegenkomt. En hier zijn ouders juist erg belangrijk bij. Narain geeft aan dat hierin juist het probleem ligt dat sommige meisjes veel te makkelijk ingaan op aanzoeken van jongens, terwijl hun ouders hun daar juist voor proberen te beschermen door hun weg te houden van plaatsen waarin meisjes jongens tegenkomen (Soerin Narain, 26 januari 2012).

Het is opvallend dat ouders nagenoeg dezelfde regels voor jongens als voor meisjes hanteren, wat uitgaan betreft. Er zijn ongeveer net zoveel meisjes als jongens die aangeven dat hun ouders het geen probleem vinden om uit te gaan of het juist verbieden. Alleen voor meisjes willen ouders vaker weten met wie ze uitgaan. Het waren ook vaker meisjes die het een probleem vonden als ze niet mochten uitgaan. Jongens legden zich er sneller bij neer: 'De reden waarom ik niet altijd mag uitgaan is omdat ze de buitenwereld niet vertrouwen, en dat klopt ook wel. Dat staat los van het feit dat ze vertrouwen in mij hebben. Mijn vader heeft er geen problemen mee, maar mijn moeder is behoorlijk bezorgd. Ik snap dat wel. Ze noemen dat ook wel moederliefde 😊. Als m'n ma echt niet wil dat ik uitga, dan ga ik niet' (r. 035 (1988), 13 maart 2012). Een andere respondent vertelt: 'Mijn ouders vinden het niet goed als ik uitga, omdat je in een omgeving komt waar drank overvloedig aanwezig is, wat nare gevolgen kan hebben. Daarnaast kom je altijd op onmogelijke tijden thuis waardoor je de volgende dag lam bent' (r. 030 (1986), 8 maart 2012). Ook deze respondent ging niet met zijn ouders in discussie hierover, maar liet het erbij.

De reden waarom sommige Hindostaanse jongens niet mogen uitgaan is voor veel van de respondenten omdat ouders bezorgd zijn over alcoholgebruik, of het worden beroofd. Bij sommige Hindostaanse meisjes zijn er ook nog andere redenen die een rol spelen: het is niet netjes voor een meisje om tot laat op straat te zijn. Daarbij komt het gevaar van het ontmoeten van allerlei jongens tijdens het uitgaan. Sommige meisjes mogen daarom ook alleen uitgaan als er een broer of een neef mee is. Een respondente vertelt:

Wij zijn thuis met drie zussen. Als er een broer zou zijn, zouden we al veel vroeger/ eerder uit mogen gaan. Mijn ouders denken al vrij snel aan de gevolgen. Dat er geen mannelijk persoon bij is die ons kan beschermen als er iets gebeurd. Mijn moeder zegt vaak 'ja maar als die jongens jullie lastigvallen wat ga je dan doen?' Mijn vader zegt altijd als we uitgaan 'laat je drank niet zomaar ergens onbeheerd achter hoor'. Ik begrijp mijn ouders wel hoor, met 3 dochters is dat ook niet niks. Als we dan uitgaan is het vaak met familie erbij (neven/nichten) (r. 085 (1985), 18 april 2012).

Een andere respondente vertelt:

Ik mocht nooit uitgaan. Zelfs niet shoppen met vriendinnen. Ze gaan gelijk van het verkeerde uit. Dat je verkeerde vrienden hebt of met een jongen bent. Het is in hun ogen niet gepast dat een meisje uitgaat. Ze zijn bang dat de familie of vrienden een slet van hun dochter maken. Uitgaan wordt als heel erg gezien. Wat mensen denken doet veel met Hindoestanen; ze willen altijd laten zien dat het gezin keurig leeft volgens de oude gewoontes (r. 007 (1988), 19 februari 2012).

Ook hierin wordt weer duidelijk dat er erg gelet wordt op *manai ka boli*: wat zullen de mensen er wel niet van zeggen. Ook hierin wordt dus duidelijk zichtbaar dat sociale controle een grote rol speelt bij keuzes die gemaakt worden. Hierbij is het vooral belangrijk dat 'mensen' een verkeerd beeld van zoon of (vooral) dochter zullen krijgen, waardoor ze moeilijker aan een partner zullen komen. Zo vertelt een jonge vrouw: 'Ze vinden dat het niet hoort [uitgaan] en mensen gaan praten, er komt een slechte beeldvorming. Ik ben nog niet getrouwd en als ik uitga wil niemand met mij trouwen straks (r. 083 (1983), 18 april 2012). Ze voegt er zelf echter wel aan toe dat ze heel af en toe wel uitgaat, na heel veel moeite en discussies met haar ouders, omdat de andere kant is dat als ze niet uitgaat, ze ook niet zoveel mannen leert kennen, waardoor het ook weer moeilijker is om een man te vinden. Een andere respondente geeft een soortgelijk antwoord: 'Ze [mijn ouders] zijn bang dat "mensen" een verkeerd beeld van hun kind krijgen en zodoende zwart worden gemaakt en dan wil niemand hun zoon laten trouwen met zo'n meisje' (r. 087 (1983), 8 mei 2012).

Onder de respondenten waren er een aantal met ouders die liever niet willen dat hun zoon of dochter uitgaat naar Nederlandse cafés en dergelijke. Ze zijn bang dat hun kind hier iemand van niet-Hindostaanse afkomst tegenkomt waar hij of zij dan een relatie mee aangaat. 'Mijn ouders hebben een bepaalde mening over de uitgaansgelegenheden en ook over de soort mensen met wie ik ga, aangezien ik meer met andere rassen omga dan met Hindoestanen (r. 086 (1986), 24 april 2012). De ouders van deze jongeren hebben liever dat hun zoon of dochter naar Hindostaanse feestjes gaan, waar ze in ieder geval andere Hindoestanen zullen ontmoeten, in plaats van 'Nederlanders'.

Al met al snapt de meeste jongeren de bezorgdheid van de ouders heel goed, en gehoorzaamden ze de ouders. Een enkele keer zorgde dit onderwerp echter voor hevige discussies tussen de eerste en de twee generatie.

3.2.3 Sociale controle

Sociale controle heeft betrekking op het gedrag van leden van samenlevingsverbanden. Door deze controle kan worden bewerkstelligd dat mensen zich aanpassen aan het gedrag dat van hen in de desbetreffende groep verwacht wordt (Van Doorn & Lammers 1984: 269). Dit gedrag wordt bepaald door sociale normen. Leden van de groep letten op het gedrag van hun groepsgenoten. Gedrag dat in overeenstemming is met de groepsnormen wordt beloond, vooral doordat de leden bij

de groep mogen horen. Afwijkend gedrag wordt afgewezen en gecorrigeerd door straf of eventueel uitstoting uit de groep (Van Doorn & Lammers 1984: 269). Sociale controle kan zowel informeel als formeel zijn. Tussen leden van een klein samenlevingsverband onderling is de sociale controle informeel. Dit houdt in dat de controle eigenlijk een ongeschreven regel is. Sociale controle kan echter ook formeel zijn, wanneer deze wordt uitgeoefend door bijvoorbeeld de politie of een religieuze ambtsdrager. Hierbij wordt dan een beroep gedaan op geschreven bronnen, zoals de wet of een religieus geschrift (Van Doorn & Lammers 1984: 269). Hoewel sociale controle zowel positieve als negatieve kanten heeft, wordt de term in het dagelijks leven vooral geassocieerd met spionerende burens en bemoeizuchtige tantes (Van Niekerk 2000). In veel gevallen is informele sociale controle binnen de traditionele Hindostaanse gemeenschap nog steeds sterk aanwezig. De vraag 'Hoe denkt de familie?' of 'hoe denkt de gemeenschap?' bepaalt in belangrijke mate het individuele denken en handelen van de leden van de groep. Binnen de Hindostaanse gemeenschap is hier zelfs een eigen term voor ontwikkeld: MKB: *manai ka boli* (Soerin Narain, 27 februari 2012). Dit betekent zoveel als: 'wat zullen de mensen ervan zeggen?'

Door deze sociale controle kunnen jongeren niet altijd doen wat ze zelf zouden willen, zonder dat de familie er gelijk een oordeel over heeft. Zo vertelde een meisje mij:

Ik kan niet eens even normaal met een jongen door de stad lopen. Twee weken geleden liep ik met een jongen, en we deden niets bijzonders. Maar toen had een neefje van me mij dus gezien. Nog voordat ik thuis was had hij het aan mijn tante verteld, en die vertelde het weer aan mijn moeder. Dus toen ik thuiskwam was het eerste wat ze vroegen: 'wie was dat met wie je in de stad liep?'

De jongeren die dit meemaken voelen zich beklemd en opgesloten binnen de eigen gemeenschap. Ze hebben niet de vrijheid die ze zouden willen genieten. De pandit geeft aan dat deze sociale controle zo diep geworteld is in de gemeenschap, dat het erg lastig is om dit eruit te krijgen (Pandit Ashvan Jajairam, 10 april 2012). Er heerst een grote angst dat wanneer de familie iets ziet van wat zoon of dochter niet goed doet, dit gerucht zich verspreid over de hele gemeenschap. Als ouder zal je daar op aangekeken worden. Men zal zeggen dat je gefaald hebt in de opvoeding (Pandit Ashvan Jajairam, 10 april 2012). Dit geldt niet alleen voor dingen die zoons of dochters verkeerd doen, maar ook voor andere zaken. Wanneer een zoon of dochter op een huwbare leeftijd is gekomen, maar niet trouwt, zal men denken: 'wat voor zoon of dochter hebben zij opgevoed?'. Er zit dus ook voor de ouders een enorme druk achter om zoon of dochter aan de man/vrouw te helpen (Pandit Ashvan Jajairam, 10 april 2012). Uiteraard geldt dit niet voor alle gezinnen (Soerin Narain, 27 februari 2012). Er is momenteel een tendens zichtbaar waarbij de huidige gezinnen gelukkig steeds opener worden (Pandit Ashvan Jajairam, 10 april 2012).

3.2.4 Prestatiedruk

De Hindostaanse gemeenschap onderscheidt zich van migrantengroepen zoals de Turkse of de Marokkaanse in Nederland door de sterke focus op maatschappelijk succes en de vertaling hiervan in materiële welvaart (Bouman 2010: 7). Er is een sterk ontwikkelde drang naar presteren. Men heeft hoge verwachtingen ten aanzien van opleiding, beroep en zakelijk succes. Het beeld van hard werken, studeren, gelukkig trouwen en kinderen krijgen is het beeld van een 'standaard' succesvol bestaan. Dit geldt voor veel Hindostanen (gesprek Aisah Manraj, januari 2012). Met maatschappelijk ondermaats presteren zet je immers niet alleen jezelf maar ook je familie te kijk (Bouman 2010: 7). Hoewel educatie voor meisjes lange tijd als overbodig werd gezien, is hier na 1930 langzaam verandering in gekomen (Lalmahomed 2003: 139), en heeft uiteindelijk geresulteerd in een juist opvallende focus hierop. Onderwijs werd een goede basis voor zelfstandigheid. Bouman geeft aan dat het waarschijnlijk is dat deze dit presteren mede gevoed wordt door de migratiegeschiedenis. Een bewustzijn van datgene waar in het verleden gebrek aan was – met name onderwijs en materiële welvaart – lijkt zich te hebben vertaald in een fixatie dat de volgende generatie het steeds weer beter moet doen dan de vorige (Bouman 2010: 7).

Vrijwel alle vrouwelijke respondenten gaven aan dat hun ouders onderwijs erg belangrijk vinden, aangezien dit hen later niet afhankelijk van een man maakt. 84% van de jongeren gaven aan dat hun ouders onderwijs 'Heel erg belangrijk' vinden: een 5 op een schaal van 1 tot 5. Nog eens 11% geeft hun ouders de score 4. Een jongere geeft aan: 'Hoe belangrijk mijn ouders onderwijs vinden op een schaal van 1 tot 5? 15! Onderwijs is bij mijn ouders een primaire levensbehoefte, het staat op ongeveer dezelfde plek als voedsel en onderdak' (r. 101 (1988), 30 januari 2012). Ook de jongeren zelf vinden onderwijs over het algemeen erg belangrijk. Ze scoren wel iets minder dan hun ouders: 65% geeft zichzelf de score '5' en nog eens 31% geeft zichzelf een score van '4'. Gelukkig geeft het merendeel van de respondenten aan dat er geen of nauwelijks conflict is op het gebied van presteren. Voor 18% van de ondervraagden is dit echter wel het geval. Omdat ouders onderwijs zo belangrijk vinden, levert dit vaak enorme prestatiedruk op. Deze prestatiedruk zorgt meer dan eens voor discussie en frictie tussen de jongeren en hun ouders. Een meisje vertelt:

Al mijn nichten waren na de basisschool HAVO/VWO gaan doen. Maar ik wilde graag naar het VMBO. Maar dit mocht echt niet van mijn ouders: VMBO doen was een schande! Hierdoor werd school nog erger voor me dan dat ik het al vond. Op een gegeven moment had ik er zo'n hekel aan dat ik regelmatig spijbelde. Hierdoor had ik vaak ruzie met mijn ouders. Totdat de situatie op een gegeven moment zo erg werd dat ik wegliep van huis. Omdat ik ook op school weer niet op kwam dagen werden instanties ingeschakeld. Toen ze me uiteindelijk vonden moest ik in gesprek met hen. Mijn ouders vonden dat ik naar een internaat moest gaan. Maar dat wilde ik absoluut niet. Het gaat nu beter tussen ons, ik woon nog steeds thuis (r. 112 (1995), 19 maart 2012).

Binnen de discussies tussen ouders en jongeren over onderwijs zijn twee tendensen zichtbaar. Aan de ene kant zijn er ouders die ook hebben gestudeerd en veel familieleden hebben met een goede opleiding, waardoor van de jongere verwacht wordt dat hij/zij ook zal presteren. Een jongere vertelt: 'Thuis is er een grote druk van studeren, mede omdat mijn hele familie goed gestudeerd heeft en minimaal een bachelor diploma hebben. Verder hebben al mijn neven en nichten een goede baan met een mooi salaris'. School vind ik zelf belangrijk, alleen wil ik wel iets doen wat ik leuk vind. En dat levert wel discussies op' (r. 009 (1989), 20 februari 2012).

Aan de andere kant zijn er ouders juist niet de kans hebben gehad om te studeren en zien educatie als basis voor een beter leven voor hun kinderen dan dat ze zelf hebben. Dit is soms ook de reden dat ouders naar Nederland zijn gemigreerd: in Suriname heeft men niet de kans gehad om te studeren, maar in Nederland wil men de kinderen alle kansen geven die er zijn om een goed bestaan op te bouwen en dus verzekerd te zijn van een rooskleurige toekomst. 'Ik merk dat mijn ouders veel waarde hechten aan een studie. Zelf hebben zij nooit de kans gekregen om een studie te doen. Ook heerst bij hen de gedachte dat je zonder je diploma niets kunt bereiken. Frictie tussen ons was vroeger zeker te merken, ik had het gevoel dat er teveel werd gepusht, waardoor ik vaak geen zin had in school' (r. 018 (1985), 28 februari 2012), zo vertelt een jongere.

Verder levert de keuze van studie soms conflicten op: aangezien sommige ouders graag willen dat hun kind een goede studie geniet, worden studies als rechten, geneeskunde of economie de hemel in geprezen. Een van mijn respondenten gaf aan dat er een hoge druk op haar lag om 'rechten' te gaan studeren:

Ik zelf vind toneel en zang erg leuk. Ik wilde daar het liefste iets mee doen qua studie. Toen ik na het VMBO een vervolgopleiding moest kiezen, was ik dan het liefst ook naar de toneelschool gegaan. Mijn ouders vonden dat echter geen studie met aanzien, en ik mocht deze studie dus niet gaan doen. Het liefst wilden ze dat ik door ging studeren, net zolang tot ik 'rechten' kon gaan studeren. Maar dit wil ik gewoon echt niet. Uiteindelijk ben ik SMD (Sociaal Maatschappelijk Dienstverlener) gaan doen, dit vonden mijn ouders dan nog wel oké. Ik heb het nu wel naar mijn zin hoor op mijn studie, maar soms denk ik nog steeds aan de toneelopleiding... (r. 104 (1995), 27 februari 2012).

Al met al kan er een grote druk liggen op de schouders van mijn respondenten. Ook studiekeuze is een onderwerp bij uitstek waarbij de twee patronen 'persoonlijk' en 'toekomst' zichtbaar worden. De keuze voor een bepaalde studie hoort iets persoonlijks te zijn, en wanneer anderen dit voor jou in gaan vullen kan dit tot conflict leiden. Hetzelfde geldt voor toekomst: de keuze voor een bepaalde studie bepaalt voor een groot deel je baan, en dus je toekomst. Het onderwerp studiekeuze resulteert dan ook niet voor niets meerdere malen in een conflict tussen Hindostaanse jongeren en hun ouders.

3.2.5 Communicatie binnen het gezin

Het onderzoek van Bouman (2010) geeft het met de titel *De Hindostaanse gemeenschap: wordt het niet eens tijd om te praten?* al aan: aan de communicatie binnen de Hindostaanse gemeenschap mankeert iets. De communicatie zou beter moeten zijn (Bouman 2010). Ook aan de hand van een aantal thema-middagen die zijn georganiseerd over onderwerpen die gevoelig liggen binnen de Hindostaanse gemeenschap werd dit geconcludeerd: het grootste probleem van de jongeren is het gebrek aan communicatie tussen ouders en kinderen. Uit angst voor de onbekende buitenwereld proberen sommige ouders hun kinderen extreem te controleren, terwijl de kinderen zich niet vertrouwd en erkend voelen. Ouders en kinderen lijken in aparte werelden te leven. Communicatie zou de sleutel zijn om een brug tussen beide te slaan (Hoffer 2006).

Ook in een gesprek met Soerin Narain kwam dit naar voren. Jongeren lopen tegen het probleem aan dat er alleen op een wetenschappelijke manier gecommuniceerd wordt thuis. Er wordt alleen over zakelijke dingen gesproken, en niet over gevoelens. Wanneer een kind thuis komt uit school bijvoorbeeld, wordt er door de moeder niet gevraagd hoe het kind de dag op school ervaren heeft, maar wordt de dag alleen op een zakelijke manier besproken. Over je gevoelens praten is er niet bij, terwijl jongeren dit wel heel hard nodig hebben (Vertrouwenspersoon Soerin Narain, 26 januari 2012). Ook sommige respondenten geven dit zelf al aan: 'een groot deel van de problemen thuis komt door het gebrek aan communicatie. Mijn moeder praat echt alleen maar op een zakelijke toon met mij. Ik kan nooit met haar over mijn gevoelens praten' (r. 115 (1991), 19 maart 2012). Een andere respondente vertelt: 'over mijn feelings kan ik met mijn ouders echt niet praten. Daar heb ik echt mijn vrienden voor' (r. 101 (1988), 30 januari 2012).

Weer een ander geeft aan:

Hindostaanse jongeren hebben vaak problemen omdat ouders en jongeren niet samen tot een gesprek kunnen komen. Er wordt niet met elkaar gecommuniceerd denk ik. Ik kan gelukkig met mijn ouders over alles praten. Ik heb ruimdenkende ouder die zich niet alleen in een bepaalde groep/kring profileren en zich niet vastklampen aan een traditie en een religie (r. 080 (1990), 15 april 2012).

Op de vraag of er thuis op een zakelijke manier gesproken wordt, of dat men ook over gevoelens kan praten thuis, reageert 40% van de ondervraagde jongeren met 'alleen zakelijk'. Ongeveer een zelfde aantal (39%) geeft aan wel over gevoelens te praten met de ouders. De overige 21% geeft aan het beide te doen.

Praten over gevoelens met ouders?

		Vraag32			Total
		Gevoelens	Zakelijk	Beide	
Geslacht	Man	17 (44%)	15 (38%)	7 (18%)	39
	Vrouw	16 (35%)	19 (41%)	11 (24%)	
Total		33 (39%)	34 (40%)	18 (21%)	85

Figuur 3: Praten over gevoelens met ouders?

Pandit Jajairam geeft aan dat er binnen de communicatie in veel Hindostaanse gezinnen meer monoloog is dan dialoog (Pandit Ashvan Jajairam, 10 april 2012). Volgens hem komt dit uit Suriname. Daar is men dit veel meer gewend om te doen. Hij geeft aan dat een gebrek aan communicatie een van de grote redenen is voor het hebben van huwelijksproblemen. 'Men heeft niet aangeleerd om over gevoelens te praten. Wanneer je over je gevoelens praat dan geef je jezelf prijs. De botsingen hierover zijn in Nederland groter dan in Suriname. Dit komt omdat men in Nederland wel veel meer gewend is over gevoelens te praten. Het niet over je gevoelens kunnen praten kan een van de redenen zijn waarom mensen uiteindelijk zelfmoord plegen. Ze voelen een grote last op hun schouders, waar ze geen raad mee weten (Pandit Ashvan Jajairam, 10 april 2012).

3.2.6 Religie

Een andere oorzaak voor conflict is het onderwerp 'religie'. Opvallend veel jongeren geven aan geen conflicten te hebben op gebied van religie, maar geven juist aan dat hun ouders hun vrijlaten in het beleven van religie. 'Ik heb veel minder met het geloof dan mijn ouders. Maar mijn ouders laten mij hier helemaal vrij in. Ik beleef het op mijn eigen manier en dat is prima voor hen' is een veelgehoorde uitspraak. Ook zijn er jongeren die aangeven juist meer met religie te hebben dan hun ouders: 'Ik ben juist meer geïnteresseerd in en praktiserend bezig met het geloof dan mijn ouders, dat vinden ze allemaal prima (r. 002 (1983), 17 februari 2012). Een andere jongere vertelt:

Mijn interesse voor religie is na mijn huwelijk sterk ontwikkelt. Ik besteedt er veel tijd aan en staat centraal in mijn leven. Het geeft mij kracht. Bij mijn ouders stond het niet centraal. Hetgeen wat me ouders deden werd aan ons meegegeven maar de keus om het centraal te laten staan in mijn leven heb ik zelf besloten. Mijn ouders vinden dat wij (de kinderen) dat zelf moeten kiezen (r. 007, (1988) 19 februari 2012).

Toch zijn er ook jongeren waarbij het verschillend beleven van religie of het verschillend denken over religieuze zaken, conflict oplevert. Het gaat hierbij om meningsverschillen over bijvoorbeeld het uitvoeren van rituelen, de plaats van geloof in het dagelijks leven, of de vraag of men wel gelooft an sich. Ook hierbij kunnen de conflicten van twee kanten komen: of de ouders

hebben meer met het geloof dan de jongere, of de jongere heeft met het geloof dan de ouder. Een jongere die niet zoveel met geloof heeft vertelt: 'Mijn ouders vinden dat ik meer waarde aan het geloof zou moeten hechten, zodat ik het later ook mijn kinderen kan bijbrengen (r. 033 (1986), 13 maart 2012). Een andere jongere die juist veel met het geloof heeft, vertelt:

Ik heb veel meningsverschillen over het bidden, kledingswijze en interesses. Ik vind juist dat je op zo een uitgebreide en mooie manier moet bidden, met dus allerlei rijk uitziende spullen, zij denken hier eigenlijk een beetje 'saai' over. Ik denk persoonlijk ook dat de Hindoestaanse klederdracht wel vaker mag worden gedragen, ik draag zelf ook Dhoti's, Kurta's, Churidaars en Salwaars thuis, terwijl mijn ouders zich meer westers kleden. (r. 066 (1996), 9 april 2012).

Al met al kan religie een basis voor conflict vormen, maar is het in de meeste gevallen geen conflictpunt, aangezien de meeste ouders de jongeren vrijlaten in wat zij geloven.

3.3 Tot slot

Uit de oorzaken voor reeds genoemde conflicten blijkt dat de reden van deze conflicten uiteindelijk terug te voeren is op het verschillend omgaan van de eerste en twee generaties met de 'oude' gewoonten en gebruiken in een 'nieuw' land. Hieruit blijkt dat er wel degelijk een spanningsveld bestaat tussen de 'traditionele' opvattingen van de ouders enerzijds en de 'moderne' opvattingen van de jongeren anderzijds. Daar waar sommige ouders nog zoveel mogelijk vast proberen te houden aan de manier waarop zij dingen gewend zijn om te doen, zijn deze tradities voor de jongeren die dagelijks in aanraking komen met de mainstream cultuur van het ontvangende land veel minder vanzelfsprekend, en worden ze zelfs in twijfel getrokken. Toch geldt dit niet voor alle ouders. Ook veel ouders proberen een middenweg te vinden in de wirwar van gebruiken en gewoonten. Ook veel jongeren weten een goede mix te vinden tussen deze twee verschillende velden, of weten deze twee verschillende kanten juist goed te scheiden van elkaar. Een van de respondenten verwoordt dit zelf als volgt:

Hindostanen ervaren hun / onze cultuur als een hybride cultuur. Zowel de Nederlandse als Hindostaanse cultuur is net zo belangrijk en net zo een groot deel van ons identiteit. Ik ben een Nederlander en een Hindoestaan. Net zoals iemand een Nederlander kan zijn en een Christen. Mijn geschiedenis is heel erg zichtbaar aan mijn uiterlijk. De Nederlanders met een Franse of Duitse achtergrond is minder duidelijk zichtbaar en wordt verder geen aandacht aan geschonken. Ook niet door de persoon zelf, de eerdere identiteit is volledig los gelaten en daar is op zich niks mis mee. De Hindostaanse cultuur is een wereld van verschil en biedt een ander perspectief op de wereld. Het is vooral een heel oude en rijk cultuur. Het zou zonde zijn om dit volledig los te laten. De oudere generatie is heel erg van behouden, mijn generatie is meer van toepassen wat nog van toepassing is. Waarschijnlijk zal de generatie na mij steeds minder met de Hindostaanse cultuur te maken te hebben maar ik hoop dat er toch altijd een basis in zal blijven zitten (r. 090 (1983), 21 mei 2012).

4. Consequenties van conflict voor Hindostaanse jongeren

4.1 Omgaan met conflict: vijf manieren

Omgaan met een conflict kan op vijf verschillende manieren gebeuren: strijden (doordrukken), aanpassen (meegaan), vermijden (ontlopen), samenwerken (oplossen) en onderhandelen (compromis) (Coeman et al. 2003: 285).

4.1.1 Strijden

Strijden gebeurt als de inhoud of kwestie van het conflict belangrijk wordt gevonden, en de relatie met de ander minder belangrijk of onbelangrijk (Pinto 2009: 93). Met deze strategie worden de eigen belangen voorop gesteld, en wordt alles ingezet om het conflict te winnen. Alles wat maar enigszins een machtspositie kan geven binnen het conflict, kan worden ingezet: argumenten, je positie, sancties, de zwakke punten van de ander (Pinto 2009). Strijden gebeurt om op te komen voor de eigen rechten, zoals bij onrechtvaardigheid, in noodsituaties en bij onderwerpen die van groot belang zijn. Ook wordt de strategie ingezet om zichzelf juist te beschermen tegen mensen die anders misbruik van de persoon willen maken (Coeman et al. 285). Het voordeel van deze strategie is dat er een grote kans is om gelijk te krijgen, aangezien er standvastig wordt vastgehouden aan het eigen belang. Een nadeel is dat de relatie met degene waarmee het conflict is beschadigd kan raken (Coeman et al. 285).

Slechts vijf jongeren gaven aan echt de strijd aan te gaan met de ouders over een conflict om hier de eigen belangen zo sterk mogelijk bij te behartigen. Deze jongeren gaven aan dat hun ouders zo anders dachten dan zij, dat het automatisch resulteerde in heftige discussies. Beide partijen (zowel ouders als jongeren) waren echter niet van plan om compromissen te sluiten, aangezien ze beiden overtuigd waren dat zij gelijk hadden. Soerin Narain vertelt: 'Hindostanen kennen geen onderhandelingscultuur. Bij jou is het waarschijnlijk zo dat als moeder zegt: 11 uur thuis en jij zegt 12 uur thuis, dat het half 12 wordt. Bij Hindostanen is ouders wil wet. Er is geen discussie mogelijk' (Vertrouwenspersoon Soerin Narain, 26 januari 2012). Uiteraard kan dit gegeneraliseerd worden naar elk Hindostaans gezin, maar er waren inderdaad jongeren die aangaven dat een compromis met hun ouders simpelweg niet mogelijk was (r. 039, 011, 018, 060 en 083).

Ook gaf één persoon aan dat het botsende persoonlijkheden waren waardoor er zoveel fricties waren: 'Ze was heel streng en we hadden twee totaal verschillende persoonlijkheden die niet goed met elkaar overweg konden' (r. 039 (1992), 13 maart 2012). De jongeren gaven aan voor hun eigen belangen op te willen komen en niet over zich heen te willen laten lopen.

4.1.2 Aanpassen

Aanpassen wordt over het algemeen gedaan wanneer een relatie belangrijker gevonden worden dan de kwestie of de inhoud van het conflict. Wanneer men zich aanpast, worden persoonlijke belangen aan de kant gezet (Pinto 2009: 94). Aanpassen kan een handige strategie zijn wanneer men beseft dat de ander gelijk heeft of wanneer de vrede men liever is dan het conflict. Er kan sociaal krediet mee worden opgebouwd. Een nadeel kan zijn dat het uiteindelijk voor de beslissende persoon minder prettig voelt. Er kunnen keuzes gemaakt worden waar de persoon zelf niet achter staat (Coeman et al. 286).

Verreweg de meeste jongeren (58%) gaf aan zich aan te passen aan de regels van hun ouders. Wanneer zij graag iets wilden, maar hun ouders vonden dit niet goed, of waren het niet met de jongeren eens, dan lieten de jongeren het erbij. 'Je wilt ook gewoon de huiselijke vrede bewaren en een goede band met je ouders houden. Daarom vind ik heel veel discussiepunten het niet waard om zolang over in discussie te gaan, en het zijn wel je ouders' (r. 119 (1995), 26 maart 2012). Bij meer dan de helft van de jongeren is dus duidelijk dat de relatie belangrijker gevonden wordt dan het onderwerp waar het conflict om draait.

4.1.3 Vermijden

Een conflict vermijden wordt over het algemeen gedaan als zowel de kwestie als de relatie niet echt belangrijk gevonden wordt, of als men het conflict niet aankan. Men kiest ervoor om niet te reageren en gaat de ander uit de weg (Pinto 2009: 94). Het voordeel hiervan is dat de persoon er niet direct energie in hoeft te steken. Het nadeel is dat het vermijden geen verstandige strategie is wanneer men nog vaker met de persoon in kwestie te maken gaat hebben. Het conflict blijft namelijk gewoon liggen en kan op ieder ander (vaak onverwacht) moment weer opspelen (Coeman et al. 286). Vaak komt dit conflict dan heviger terug dan de vorige keer. Ook komt het voor dat men het conflict uit te weg gaat, door van het conflict weg te lopen. Wanneer het conflict zo schadelijk is voor een persoon, of wanneer deze persoon echt geen uitweg meer ziet, kan er in het extreme geval worden overgegaan op zelfdoding (Bergen 2006: 183).

Een aantal respondenten gaven aan de conflicten te vermijden. De meeste van hen gaven aan dit pas te doen nadat het conflict al meerdere malen de revue was gepasseerd en ze niet weer over het betreffende onderwerp wilden praten. De meeste jongeren gaven aan zich een tijdje op te sluiten in hun kamer om even alleen te zijn en tot rust te komen.⁴

Een paar jongeren (7%) gaven aan weleens weggelopen te zijn om een conflict te vermijden. Een nog veel groter aantal (29%) gaf aan wel de neiging te hebben gehad om weg te lopen, maar dit

⁴ Bijvoorbeeld respondent 063 (1992): 'Soms ben je alles gewoon even zat en wil je niemand om je heen hebben. Op deze manier kan ik tot rust komen'.

uiteindelijk niet te hebben gedaan. 13 van de 85 (15%) jongeren gaven aan weleens de wens gehad te hebben niet te leven. Aangezien de onderwerpen 'weglopen' en 'de wens om niet te leven' zeer belangrijk zijn, zal ik op deze onderwerpen dieper ingaan.

4.1.3.1 Weglopen

Een andere manier om met een conflict thuis om te gaan is weglopen van huis. Weglopen van daar waar het even teveel wordt. Voor zes van de 85 jongeren (7%) is dit weleens een optie geweest: zes jongeren liepen weg van huis vanwege conflicten met hun ouders. Twee van hen gaven aan dat het de puberteit was, waarin en waarom ze wegliepen. 'Ik was aan het puberen en kreeg interesse in het uitgaan. Mijn vader was het hier niet mee eens' vertelt de een. 'Ik liep weg in de pubertijd, mijn moeder begreep niet hoe ik me toen voelde in die periode', vertelt de ander. Voor anderen was de reden van het weglopen een vechtende vader, of het willen gaan blowen wat niet mocht. Ook het naar het buitenland willen, maar hier geen toestemming voor krijgen van de ouders, behoorde tot de redenen voor weglopen van huis. Eén meisje liep weg vanwege te weinig vrijheid. Ze vertelt:

Ik voelde me als een opgesloten vogel. Ik mocht nooit ergens naar toe. Mijn leven was van huis naar school. De enige uitjes waren met me ouders naar familie, en verder mocht niks. Thuis werd er ook op doen en laten gelet en ik ben dat op mijn 18^e erg zat geworden. Je mist het contact met leeftijdgenoten die geen familie zijn, en moet altijd op school luisteren naar de leuke verhalen van de meiden die leuk samen zijn gaan shoppen of uit zijn geweest en ik kon daar nooit over meepraten (r. 007 (1988), 19 februari 2012).

4.1.3.2 Wens om weg te lopen

Daar waar slechts 7% van de jongeren daadwerkelijk eens is weggelopen thuis, geeft nog eens 29% van de jongeren aan weleens de neiging te hebben om weg te lopen van huis. Tweederde hiervan is vrouw, een derde is man. De redenen die hierbij genoemd worden, zijn vaak terug te voeren naar het niet hebben van vrijheid, het verstikt zijn in het gezin. Een respondente geeft aan: 'er zijn zoveel beperkingen thuis, het is gewoon niet vol te houden (r. 068 (1990), 12 april 2012). Een ander vertelt: 'soms voel ik me zo geïsoleerd. Ik zou nooit weglopen, maar die neiging krijg ik dan wel. Als ik even later weer 'rustig' wordt denk ik, laat ik maar snel mijn opleiding afronden, dan heb ik tenminste wat' (r. 078 (1989), 13 april 2012).

Andere jongeren gaven als reden dat hun ouders hun vriendin bijvoorbeeld niet accepteren, of dat de rol van vader te dominant is thuis. Veel jongeren gaven aan nooit echt weg te willen lopen, maar dan liever zo vroeg mogelijk op zichzelf willen wonen. Ze zien dit als een andere manier om te ontsnappen aan verstikkende regels.

4.1.3.3 Wens om niet te leven

Uit het onderzoek van Salverda voor de GGD in Den Haag blijkt dat Hindostaanse jongeren vaker zelfmoord plegen dan autochtone jongeren. Ze proberen drie tot vier keer zo vaak zelfmoord te plegen als hun Nederlandse leeftijdgenoten en twee keer zo vaak als Turkse en Marokkaanse meisjes. In Den Haag gaat het om zeker 200 pogingen per jaar (Salverda 2004). Salverda zegt dat gebrek aan vrijheid, familiedwang en een slechte communicatie met de ouders hierbij een grote rol spelen. Ook andere onderzoeken geven aan dat zelfmoord of neigingen hiertoe bij Hindostaanse jongeren vaker voorkomen (Garssen, Hoogenboezem en Kerkhof 2007, Bergen et al. 2006, Krikke et al. 2000). Zelfmoord zou voor relatief veel jongeren de manier zijn om te ontsnappen uit de benauwende situatie waarin zij verkeren (Salverda 2004). Crisisdiensten in de steden waar veel Hindostanen wonen (Rotterdam, Den Haag en Amsterdam) trokken tien jaar geleden aan de bel omdat ze vaak te maken kregen met mislukte zelfmoorden van Hindostaanse jongeren. De problemen komen voort uit het grote belang dat de Hindostaanse gemeenschap hecht aan maagdelijkheid. Maar ook het niet willen trouwen met de partner die de ouders hebben uitgekozen, dwingt de meiden tot hun wanhoopsdaad. Deze zaken spelen ook bij de Turkse en Marokkaanse gemeenschap. Toch is de nood onder Hindostanen groter volgens Salverda (2004). Maatschappelijk werker Tjandrika Rangoe vertelt hoe dit komt: 'De Hindostanen hebben een mooi plaatje op te houden van een geslaagde, geïntegreerde en welvarende gemeenschap. Maar onder de oppervlakte broeit heel veel. Het taboe het daarover te hebben is erg groot. Ze willen de vuile was niet buitenhangen. Bovendien is poging tot zelfmoord een ingeburgerde manier met wanhoop om te gaan. Je ziet het bijvoorbeeld vaak in de Indiase Bollywood-films.' Rangoe krijgt dagelijks te maken met wanhopige meisjes en soms ook jongens die naar flessen azijn of slaappillen grijpen om een einde te maken aan hun leven. Toch willen ze volgens de maatschappelijk werker niet dood. 'Het is een laatste poging begrip en aandacht te vragen voor de onmogelijke positie waarin ze verkeren. Ze zijn ingeklemd tussen hun traditionele achtergrond en de moderne westerse samenleving. Sommigen zijn helemaal geïsoleerd van de buitenwereld' (Algemeen Dagblad 2004). Deze tegenstelling tussen traditionele achtergrond en de moderne westerse samenleving is echter niet zo scherp als Rangoe beweert. Traditie en moderniteit zijn geen afgescheiden vakken van elkaar, maar kunnen naast elkaar bestaan, en zelfs door elkaar heen lopen. Traditie en moderniteit zijn niet statisch, maar zijn beiden aan beïnvloeding onderhevig (Ferguson 1999).

Uit mijn onderzoek blijkt dat geen van de jongeren met directe zelfmoordneigingen rondliep. Toch wenste 15% van de ondervraagde jongeren weleens dat ze dood waren. Dit ten opzichte van 'Nederlandse' jongeren: hierbij gaat het om 8% (CBS 2012). Een aantal van hen gaven als reden dat ze niet genoeg vrijheid ervoeren, maar de meesten echter, hadden hele andere redenen waarom ze soms wensten dat ze dood waren. Zo werden ruzies met broer en zus, of ruzies tussen ouders

genoemd als oorzaak. Een ander gaf aan in het verleden gewent te hebben dat ze dood was, omdat ze continu de problemen van haar ouders meekreeg, onder andere omdat haar vader alcoholist is (r. 018 (1985), 28 februari 2012).

Zijn er situaties thuis dat je wenste dat je niet leefde?

		Vraag 35		Total
		Ja	Nee	
Geslacht	Man	6 (15%)	33 (85%)	39
	Vrouw	7 (15%)	39 (85%)	
Total		13 (15%)	72 (85%)	85

Figuur 4: Zijn er situaties thuis dat je wenste dat je niet leefde?

Een aantal jongeren gaven echter zelf ook aan dat zelfmoord niet de juiste optie is. Ze denken er soms wel na over de wens om niet meer te leven, maar zouden zelf niet zomaar daadwerkelijk zelfmoord plegen. Zo vertelde een respondente mij: ‘als je jong bent en niets mag dan denk je van waarom leef ik als het zo moet. Dan heb je die momenten wel.. Maar als je jong bent lijkt de dood gauw de oplossing, maar later leer je daar wel anders mee om te gaan’ (r. 007 (1988), 19 februari 2012).

4.1.4 Samenwerken

Samenwerken wordt gedaan als zowel de kwestie als de relatie belangrijk gevonden wordt. Door samenwerking wordt een oplossing gezocht waar beide partijen achter staan. Beide partijen laten eigen belangen los en gaan op zoek naar het gezamenlijk belang (Coeman et al. 286). Beide partijen gaan samen op zoek naar een oplossing door goed naar elkaar en ieders opvattingen en de onderliggende belangen te luisteren. Samenwerken is een goede strategie als het doel leren is of als je een band wilt creëren. Echter, dit kan alleen indien de ander er ook open voor staat. Als de andere partij bezig is met strijden, aanpassen of vermijden, dan zal deze strategie niet werken (Pinto 2009: 95). Het voordeel van deze strategie is dat er veel van geleerd kan worden en dat het een onderlinge band creëert. Het nadeel hiervan is dat het veel tijd kost (Coeman et al. 286).

Er waren maar een paar jongeren die aangaven tot deze conclusie te komen na een conflict. Toch waren ze er wel. Een respondent vertelde mij: ‘De conclusie van onze discussies is dat we het uiteindelijk eens zijn dat we onze cultuur moeten eren en in stand moeten houden en niet als cultuurbarbaren moeten leven’ (r. 030 (1986), 8 maart 2012). Hier wordt dus gekeken naar de gemeenschappelijke factor die beide partijen (de ouders en de jongeren) hebben. Beide partijen waren ervan overtuigd dat de cultuur in stand gehouden moet worden, en hier wordt de focus op

gelegd. Op deze manier zal een conflict niet voorkomen of door één van de twee partijen snel afgebroken worden door te wijzen op het gemeenschappelijke belang (in dit geval de gemeenschappelijke cultuur die in stand gehouden moet worden). Er moet echter bij vermeldt worden dat het heel lastig is om deze vorm van omgaan met conflict te bereiken, omdat beide partijen het gemeenschappelijke belang als hoger moet achten dan het eigen belang.

4.1.5 Onderhandelen

Tenslotte behandelen we het de vijfde manier om met een conflict om te gaan: onderhandelen. Bij onderhandelen richten de beide partijen zich zowel op de kwestie/inhoud van het conflict als op de relatie. Onderhandelen houdt in: het verschil samen delen. Om tot een wederzijds acceptabele oplossing te komen doen beide partijen concessies (Coeman et al. 286). Het verschil met samenwerken is dat beide partijen vasthouden aan eigen belang en doelstelling, maar van hieruit wel stappen naar elkaar toe zetten. Onderhandelen is een goede strategie als beide partijen even machtig zijn en de doelstellingen elkaar uitsluiten. Als er sprake van tijdsdruk is of bij meer complexe problemen kan onderhandeling een goede strategie zijn. Op onderhandelen valt men soms terug als andere strategieën (bv. strijden of samenwerken) niet lukken of gelukt zijn (Pinto 2009: 95). Het voordeel hiervan is dat het sneller is dan samenwerken. Een nadeel kan zijn dat er niet altijd tot een optimale oplossing kan worden gekomen, maar dat er een compromis gesloten wordt (Coeman et al. 286).

Ook hierbij waren er weinig jongeren die aangaven te onderhandelen met hun ouders. Dit kan te maken hebben met het feit dat de Hindostaanse gemeenschap geen 'onderhandelingscultuur' kent (Soerin Narain, 26 januari 2012). 'Er valt bij ons niet te onderhandelen, vaders wil is wet' zo gaf een van de respondenten aan (r. 101 (1988), 30 januari 2012). Toch waren er een aantal jongeren die aangaven door middel van een gesprek tot een compromis te komen. 'Als moslim mocht ik eigenlijk geen hindoevriendinnetje van mijn ouders. Maar ik heb er voor gevochten, en nu accepteren mijn ouders hem inmiddels wel meer. Ze mag nog steeds niet thuiskomen bij ons, maar mijn ouders vinden het nu wel goed dat ik met haar heb' (r. 112 (1993), 5 maart 2012). Hierbij hebben beide partijen voor een deel toegegeven en voor een deel weggegeven. Aan de ene kant mag hij nu wel verkering hebben, waarbij de ouders dus hun mening hebben moeten bijstellen, maar het meisje mag nog steeds niet thuiskomen, hier hebben de ouders dus voet bij stuk gehouden, en heeft de respondent moeten inleveren.

5. Conclusie

Dit onderzoek richt zich op het in kaart brengen van de conflicten die er heersen binnen Hindostaanse gezinnen tussen ouders en kinderen. De centrale vraag die in hoofdstuk twee het onderzoek inluidde was: *Is er sprake van een intergenerationeel conflict tussen eerste en tweede generatie Hindostaanse familieleden in Den Haag, en zo ja, om welke conflicten gaat het, en hoe gaat de tweede generatie hiermee om?* Hier horen de volgende deelvragen bij: *1) Is er sprake van een familieconflict tussen eerste en tweede generatie Hindostaanse migranten?, 2) Zo ja, waar wordt dit conflict door veroorzaakt?, 3) Welke soorten conflicten kunnen worden onderscheiden?* en tenslotte *4) Hoe gaat de tweede generatie hiermee om?*

Immigranten families worden vaak afgeschilderd als een strijdtoneel tussen de eerste en tweede generatie migranten (Suarez-Orozco & Suarez-Orosco 2001, Zhou 2001). Naar aanleiding van dit onderzoek echter, pleit ik voor een meer genuanceerd beeld van conflicten binnen immigranten families. Veel jongeren die voor dit onderzoek ondervraagd zijn geven inderdaad aan dat er zo nu en dan conflicten spelen thuis, maar voor de overgrote meerderheid worden deze conflicten niet als problematisch ervaren. Het overgrote deel van de jongeren geeft juist aan dat hoewel er zich conflicten kunnen voordoen, er een goede verstandhouding is met de ouders. Voor een aantal jongeren zijn de conflicten thuis echter wel een probleem. Deze jongeren gaven aan dat de situatie thuis verstikkend was, en dat men beperkt werd in hun vrijheid. De problematiek van deze groep moet niet onderschat worden. Om deze reden ligt de focus van dit onderzoek dan ook op deze groep.

Ook uit de onderzoek van Foner & Dreby blijkt dat een meer genuanceerd beeld nodig is ten aanzien van deze thematiek. Hoewel er inderdaad spanningen kunnen voorkomen binnen het gezin door de culturele verschillen tussen de waarden en normen die de ouders hebben meegenomen uit het land van herkomst enerzijds, en de normen en waarden van het ontvangende land waaraan de kinderen worden blootgesteld anderzijds (Zephir 2001, Zhou 2001), is dit niet de enige tendens die zichtbaar is binnen immigranten families. De meeste jongeren in immigranten families waarderen de opoffering van de ouders in het belang van hun kinderen en erkennen het belang van het gezin (Foner & Dreby 2011). Ook hebben veel immigrantenjongeren een gevoel van trots ten opzichte van de oorspronkelijke cultuur (Zhou 2009). De tweede generatie jongeren weet juist heel selectief aspecten van beide culturen te combineren, en ten positieve te keren (Kasinitz et al. 2008).

5.1 Het bestaan van intergenerationeel conflict

Uit de antwoorden op de survey en tijdens de interviews bleek dat de overgrote meerderheid van mijn respondenten wel te maken heeft met meningsverschillen met de ouders, maar deze meningsverschillen niet als direct benauwend ervaart. 87% van de 108 ondervraagde Hindostaanse jongeren geeft aan weleens een meningsverschil te hebben met de ouders. Echter, lang niet alle respondenten zouden dit meningsverschil typeren als een conflict. Voor 10% van de respondenten is dit wel het geval: zij geven aan regelmatig ruzies te hebben binnen de familiesfeer. 13% van de ondervraagde jongeren geeft aan nooit een meningsverschil te hebben met hun ouders. De vraag is echter of dit eigenlijk wel als positief opgevat kan worden. Het niet hebben van meningsverschillen met de ouders kan ook betekenen dat men niet voor zichzelf op durft te komen.

5.2 De omvang van intergenerationeel conflict

Zoals eerder genoemd is voor dit onderzoek is een opdeling gemaakt waarmee de mate van het conflict gemeten kan worden. Er worden drie soorten conflicten onderscheiden: een meningsverschil, een hevige discussie en een ruzie. Van de 87% jongeren die aangaven dat zij weleens een conflict hebben met hun ouders, geeft 71% aan dat dit conflict bij een woordenwisseling, een meningsverschil blijft. Er zijn zaken waar ouders en jongeren het onderling niet over eens zijn, maar men kan op een normale manier over deze zaken praten. 19% van de jongeren die aangaven conflicten te hebben met hun ouders vertelden dat er zaken zijn binnen het gezin waar ouders en kind anders over denken, en wat uitloopt op een hevige discussie. Men weet niet alleen dat de ander er anders over denkt, maar men gaat ook echt de confrontatie aan door middel van een discussie. Voor 9 van de 108 (10%) respondenten eindigden de meningsverschillen vaak in een ruzie. Zij ervaren de conflicten als het heftigst.

5.3 De oorzaken van intergenerationeel conflict

De oorzaken van de conflicten die de jongeren met hun ouders hebben, zijn divers. Toch zijn hier patronen in te ontdekken. Het levert meer conflict op wanneer het om onderwerpen gaat die 'persoonlijk' zijn voor de jongeren. Ook de 'toekomst' van de jongere speelt hierbij een belangrijke rol. Onderwerpen worden persoonlijk wanneer het de jongere zelf aan gaat. Het grootste voorbeeld hierbij is het thema 'relaties'. Relaties zijn één van de meest persoonlijke zaken uit het leven van de mens (Glaudemans 1992). Wanneer anderen voor jou gaan bepalen met wie je omgaat en met wie juist niet, en hoe vaak je met bepaalde personen omgaat, kan dit strijd oproepen. Ook bij het tweede patroon 'toekomst' gaat het voornamelijk om thema's als 'partnerkeuze', 'relaties' of het 'samenwonen'. De keuze voor een partner maak je over het algemeen immers niet alleen voor nu maar voor het hele leven. Relaties is verreweg het grootste conflictpunt binnen Hindostaanse gezinnen. Voor sommigen gaat het hierbij om het niet mogen hebben van een relatie. Anderen geven

aan conflicten te hebben over het feit dat ouders hun vriend of vriendin niet accepteren, of niet helemaal vrij zijn om de eigen partner te bepalen. Weer anderen geven aan conflicten te hebben over seks voor het huwelijk. Nog weer anderen hebben moeite met de regel dat ze het huis niet ongetrouwd mogen verlaten van hun ouders. 57% van alle conflicten van de ondervraagde jongeren noemde onderwerpen die onder de noemer 'relaties' vallen. Dit is dus verreweg het grootste heikel punt.

Het een na grootste punt van conflict is het uitgaan van de jongeren 's avonds naar cafés, feestjes en discotheken. Een aantal ouders van de jongeren die ik sprak waren bang dat hun dochter verkeerde jongens zou tegenkomen, of vond het niets dat hun zoon zo blootgesteld werd aan drank. Ook waren er een aantal jongeren die aangaven dat hun ouders bang zijn dat men hier iemand van niet-Hindostaanse afkomst tegenkomt waar hij/zij een relatie mee aangaat.

Andere oorzaken kunnen worden gezocht op het gebied van religie bijvoorbeeld. Het conflict hierbij ontstond vooral uit de verschillende manieren van geloofsbeleving tussen de ouders en de jongeren. Hierbij waren twee trends zichtbaar. De trend die het meest voorkwam was de trend van de oudere die ontevreden is over het praktiseren van het geloof door de jongere. Ook was een trend zichtbaar van de jongere die juist vindt dat zijn ouders te weinig met geloof hebben.

Een vierde punt van conflict is de grote mate van sociale controle die de jongeren als druk ervaren. Jongeren gaven aan dat hun ouders veel te veel denken in de trant 'Hoe denkt de familie?' en gaven aan dit zelf veel minder te hebben.

Het vijfde conflictpunt is de prestatiedruk die er heerst binnen de Hindostaanse gemeenschap (Bouman 2010). Ouders vinden onderwijs heel belangrijk, en jongeren worden dan ook geacht een zo hoog mogelijk niveau te halen en zo goed mogelijk te presteren, niet alleen op school, maar ook op de arbeidsmarkt. Deze enorme druk die de jongeren op hun schouders voelen, was een veroorzaker van een aantal hevige conflicten binnen een aantal Hindostaanse gezinnen.

Ten laatste ervaren de jongeren de slechte communicatie binnen het gezin als een oorzaak van conflict. De helft van de ondervraagde jongeren gaf aan slechts op een zakelijke manier met de ouders te praten, en niet over gevoelens te kunnen praten.

De meeste van deze oorzaken zijn ideeën die voor de ouders diepgeworteld zijn binnen de Hindostaanse traditie maar die voor de Hindostaanse jongeren, die in aanraking komen met de *mainstream* opvatting van de Nederlandse cultuur, veel minder vanzelfsprekend zijn. Hieruit blijkt dat er wel degelijk een spanningsveld bestaat tussen de 'traditionele' opvattingen van de ouders enerzijds en de 'moderne' opvattingen van de jongeren anderzijds.

5.4 De consequenties van intergeneratieel conflict

Er zijn vijf manieren waarop omgegaan kan worden met conflicten: strijden, aanpassen, vermijden, samenwerken en onderhandelen. De manier die verreweg het meest voorkwam bij de Hindostaanse jongeren was aanpassen. 58% van de ondervraagde jongeren gaf aan zich aan te passen aan de regels van hun ouders. Wanneer zij graag iets willen, maar hun ouders vinden dit niet goed, of zijn het niet met de jongeren eens, dan laten de jongeren het erbij. Ook waren er een aantal jongeren die zeiden het conflict te vermijden. Twee zorgelijke conclusies kunnen hierbij gesteld worden: hoewel 7% van de jongeren aangeeft weleens weggelopen te zijn, geeft 29% van de jongeren aan weleens de wens te hebben om weg te lopen. Nog een 15% van de jongeren geeft aan weleens de wens te hebben om niet te leven. Dit ten opzichte van 8% van de 'Nederlandse' jongeren die weleens de wens heeft om niet te leven (CBS 2012). Dit aantal ligt dus relatief gezien vrij hoog.

Over het algemeen kan gesteld worden dat het merendeel van de jongeren de relatie met hun ouders boven het conflict verkiest: de relatie wordt belangrijker gevonden, men vindt het belangrijk dat de huiselijke blijft bewaard. Hierdoor legt men zich neer bij het conflict, en gaat men niet de strijd aan met de ouders.

Concluderend kunnen we stellen dat conflicten binnen de meeste Hindostaanse gezinnen wel degelijk voorkomen. Deze conflicten worden echter lang niet altijd problematisch gevonden door de jongeren. Ook verschilt de mate van het conflict aanzienlijk per persoon. Voor de jongeren die wel last hebben van de conflicten of waar de conflicten regelmatig escaleren, kan de situatie echter wel ernstig zijn. Aangezien de problemen voor deze jongeren zo groot zijn zal er nog meer dan nu al op deze groep jongeren gefocust moeten worden door welzijnsorganisaties en hulpverleningsinstanties. Ook zal er meer bewustwording moeten komen over dit onderwerp bij zowel ouders als jongeren.

De meeste onderzoeken die tot nu toe gedaan zijn naar het welzijn van de Hindostaanse jongeren, focussen op de jongeren zelf. Hierbij zijn vooral veel jongeren ondervraagd. Om nog meer zicht te krijgen op de situatie zal er ook een onderzoek gedaan moeten worden naar de ideeën en percepties van de ouders van de Hindostaanse jongeren. Om een beter en meer genuanceerd beeld te krijgen van de situatie zullen ook de ouders ondervraagd moeten worden, waarom zij bepaalde acties ondernemen en vast willen blijven houden aan verschillende gebruiken en tradities. Dit zal voor zowel de ouders als de jongeren een welkome verrijking zijn.

Bibliografie

- Bergen, D.D. van, Smit, J.H., Kerkhof, A.J.F.M., e.a. (2006) 'Gender and cultural patterns of suicidal behavior: young Hindustani immigrant women in the Netherlands' *Crisis* 27-1: 181-188.
- Bouman, M. (2010) *De Hindostaanse gemeenschap: wordt het niet eens tijd om te praten?* ABC-Kenniscentrum, Amsterdam
- Chatney (2008) Onderdeel van OHM (Organisatie voor Hindoe Media) Uitzending: Arranged Marriage, uitgezonden in september 2008.
- Chiba, S. En Schoenbaum, T. J. (2008) *Peace movements and pacifism after September 11* Great Britain, MPG Books.
- Choenni, C.E.S. & Adhin, K.S. (2003) *Hindostanen: Van Brits-Indische emigranten via Suriname tot burgers van Nederland* Sampreshan, Den Haag.
- Espiritu, Y.L. (2009) 'Emotions, sex and money: the lives of Filipino children of immigrants' in: N. Foner (red.) *Across Generations: Immigrant Families in America* New York, New York University Press: 47-71.
- Ferguson, J. (1999) *Expectations of Modernity* California, University of California Press.
- Fisher, R. (2000) Resolving Interpersonal Conflict *School of International Service, The American University*: 1-4.
- Foner, N. & Kasinitz P. (2007) 'The second generation' in: M.C. Waters & R. Ueda (red.) *The New Americans: A Guide to Immigration Since 1965* Cambridge, Harvard University Press: 270-282.
- Foner, N. (2009) *Across Generations: Immigrant Families in America* New York, New York University Press
- Foner, N. & Dreby, J. (2011) 'Relations Between the Generations in Immigrant Families' *Annual Review of Sociology* 37-1: 545-564.
- Fuligni, A. (2006) Family obligation among children in immigrant families *Migration Information Source*: <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=410>.
- Galtung, J. (2000) *Conflict transformation by peaceful means (the transcend method)* Participants'/trainers manual, United Nations.
- Glaudemans, W. (1992) *Het wonder van vergeving* Deventer, Ankh Hermes.
- Guha, R. (2007) *India After Gandhi: The History of the World's Largest Democracy* London, Pan MacMillan
- Harinen, P., Suurpää, L., Hoikkala, T., Hautaniemi, P., Perho, S., Keskisalo, A., Kuure, T. & Künnapuu, K. (2005) 'Membership Contests: Encountering Immigrant Youth in Finland' *Journal of Youth Studies* 8-3: 281-296.

- Hoefte, R. (1998) *In place of slavery: A social history of British Indian and Javanese laborers in Suriname* University Press of Florida, Florida: 215 pp.
- Inda, J. X. & Rosaldo, R. (2008) *Tracking Global Flows*: 3- 46
- Jones, A. (2008) *Cyber-extended identity among 1.5 and 2nd generation female Armenian immigrant high school students: A segmented assimilation* Dissertation University of Southern California: 1-116.
- Meeuwissen, C.J.J. (2007) *Conflicten in de privé sfeer en op het werk: Meeuwissen Mediation*.
- Mitrasingh, B.S. (1998) *Hindoestanen: van contractarbeiders tot Surinamers* Stichting Hindoestaanse Immigratie, Den Haag.
- Nicholson, M. (1992) *Rationality and the analysis of international conflict* Cambridge University Press, Cambridge: 1-280.
- Kasinitz, P., Mollenkopf, J., Waters, M., Holdaway, J. (2008) *Inheriting the City: The Children of Immigrants Come of Age* Cambridge, Harvard University Press.
- Khandelwal, M. (2002) *Becoming American, Becoming Indian* New York: Cornell University Press.
- Krikke, H., Nijhuis, H.G.J., & Wesenbeek R. (red.). (2000) *Aan de grenzen: suïcidaal gedrag onder allochtone meisjes en jonge vrouwen* Den Haag: Bureau Public Health.
- Lalmahomed, B. (2003) *Migratie als acceleratie van vrouwenemancipatie in Hindostanen: Van Brits-Indische emigranten via Suriname tot burgers van Nederland*, Sampreshan, Den Haag: 138-167.
- Pels, T. & de Haan, M. (2007) 'Socialization practices of Moroccan families after migration: a reconstruction in an 'acculturative arena'' *Young* 15-1: 71-89.
- Peltola, M. (2009) 'Intergenerational Relations in Families with an Immigrant Background' *The Finnish Youth Research Network* Helsinki: pag. 1-33.
- Pinto, D. (2009) *Conflicthantering en Diversiteit* Bohn Stafleu van Loghum, Zeist
- Rangoe, T. (2004) *Hindoemeisjes vaak ongelukkig* in: *Algemeen Dagblad*, 16 oktober 2004.
- Russell Bernard, H. (2006) *Research Methods in Anthropology: Qualitative and Quantitative Approaches* Lanham: AltaMira Press.
- Salverda, E. (2004) *Laat me los, hou me vast: verslag van een kwalitatief onderzoek naar het psychisch welbevinden van dertig Haagse meisjes van Hindoestaanse afkomst* Den Haag: GGD.
- Schat, T. (2011) *Overleggen en Samenwerken* Pearson Education Benelux, Amsterdam: 1-92.
- Suarez-Orozco, C., Suarez-Orozco, M. (2001) *Children of Immigration* Cambridge: Harvard University Press.

- Tyyskä, V. (2008) 'Parents and Teens in Immigrant Families: Cultural Influences and Material Pressures' *Canadian Diversity* 6-2: 79-83.
- Vallejo, J.A., Lee, J. (2009) 'Brown picket fences: the immigrant narrative and 'giving back' among the Mexican origin middle class' *Ethnicities* 9-1 :5–31.
- Van der Burg, C., Damsteegt, T. en Autar, K. (1990) *Hindostanen in Nederland* Leuven/Apeldoorn, Garant Uitgevers
- Van Doorn, J.A.A. & Lammers, C.J. (1984) *Moderne sociologie* Utrecht: Het Spectrum.
- Van Niekerk, M. (2000) *De Krekel en de Mier – Fabels en feiten over maatschappelijke stijging van Creoolse en Hindoestaanse Surinamers in Nederland* Amsterdam: Het Spinhuis.
- Van Steenberg, E. (2012) *Visies van Nederlandse Hindoes op Moslims en de Islam* Masterthesis Hedendaagse Religies, Universiteit Utrecht
- Vuchinich, S. (1999) *Problem Solving in Families: Research and Practice* Thousand Oaks, CA: Sage.
- Zephir, F. (2001) *Trends in Ethnic Identification among Second Generation Haitian Immigrants in New York City* Westport: Bergin & Garvey.
- Zhou, M. (2001) 'Straddling different worlds: the acculturation of Vietnamese refugee children' in R.G. Rumbaut & A. Portes (red.) *Ethnicities: Children of Immigrants in America* Berkeley: University California Press: 187–227.
- Zhou M. (2009) 'Conflict, coping and reconciliation: intergenerational relations in Chinese immigrant families' in: N. Foner (red.) *Across Generations: Immigrant Families in America* New York, New York University Press: 21–47.

Omslagfoto:

http://img.wallpapers.net:81/wallpapers/brown_eye_up_close-1920x1200.jpg

gedownload: 7 juni 2012

Bijlagen

1. Online survey

Bedankt dat je mee wilt doen aan dit onderzoek! Ik ben een masterstudente aan de Universiteit Leiden en voer dit onderzoek uit voor mijn studie. In deze survey wil ik je een aantal vragen stellen over de relatie tussen jou en je ouders. Het invullen kost je ongeveer 15 minuten.

Alle gegevens zullen vertrouwelijk en anoniem behandeld worden. Ik wil je vragen om de vragen zo eerlijk mogelijk te beantwoorden. Veel succes!

Personalia

1. Geslacht

- Man
- Vrouw

2. Geboortejaar

3. Religie

- Hindoeïsme
- Islam
- Christendom
- Boeddhisme
- Sikhisme
- Geen
- Anders, namelijk: _____

4. Hoogst voltooide opleiding

☐ Geen of basisonderwijs	☐ HBO
☐ VMBO	☐ Post-HBO
☐ HAVO	☐ WO
☐ VWO	☐ Postdoctoraal
☐ MBO	

5. Burgerlijke staat

- Ongehuwd
- Gehuwd
- Gescheiden

Familieomstandigheden

6. In welk land ben je geboren?

7. In welk jaar ben je naar Nederland gekomen?

8. In welk(e) land(en) zijn je ouders geboren?

9. In welk jaar zijn je ouders naar Nederland gekomen?

10. Hoe is je gezinssamenstelling?

11. In welk land woont de meeste familie van je?

Nederland

Suriname

India

Anders, namelijk: _____

12. Komt er weleens familie bij jullie op bezoek?

Ja, (bijna) elke dag

Ja, 2 á 3 keer per week

Ja, 2 á 3 keer per maand

Ja, 2 á 3 keer per jaar

Ja, eens per jaar

Nee

Zo ja, bij welke gelegenheden?

13. Voor welke taken thuis zijn je vader en/of moeder verantwoordelijk?

Mijn vader verdient de kost, en mijn moeder doet het huishouden, en dit is heel strict gescheiden

Mijn vader verdient de kost, en mijn moeder doet het huishouden, maar soms helpt mijn vader mee in het huishouden

Mijn ouders verdienen samen de kost, en zorgen samen voor het huishouden.

Mijn moeder verdient de kost, en mijn vader doet het huishouden, maar soms helpt mijn moeder mee in het huishouden

- Mijn moeder verdient de kost, en mijn vader doet het huishouden, en dit is heel strict gescheiden
- Anders, namelijk:

14. Heb je overwegend Hindostaanse of 'Nederlandse' vrienden?

- 'Nederlandse'
- Hindostaanse
- Ik weet het niet

15. Hebben je ouders overwegend Hindostaanse of 'Nederlandse' vrienden?

- 'Nederlandse'
- Hindostaanse
- Ik weet het niet

Gewoonten en gebruiken

16. Welke ta(a)(en) spreek je? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Nederlands
- Sarnami
- Hindi
- Engels
- Anders, namelijk: _____

17. Welke ta(a)(en) spreken je ouders?

- Nederlands
- Sarnami
- Hindi
- Engels
- Anders, namelijk: _____

18. Welke ta(a)(en) worden er bij jullie thuis gesproken?

- Nederlands
- Sarnami
- Hindi
- Engels
- Anders, namelijk: _____

Hebben je ouders je gestimuleerd om een van de talen die je spreekt te leren? Zo ja, hoe?

19. Wat voor films kijk je voornamelijk?

- Hollywood
- Bollywood
- Anders, namelijk _____

20. Wat voor films kijken je ouders voornamelijk?

- Hollywood
- Bollywood
- Anders, namelijk _____

21. Hoe wordt er gekookt bij jullie thuis?

- Meestal Surinaams/Indiaas
- Meestal niet Surinaams/Indiaas
- Ongeveer net zo vaak Surinaams/Indiaas als niet Surinaams/Indiaas

22. Hoe belangrijk vind je het dat je naar school gaat/ging?

- Heel erg belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal
- Niet belangrijk
- Helemaal niet belangrijk

23. Hoe belangrijk vinden je ouders het dat je naar school gaat/ging?

- Heel erg belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal
- Niet belangrijk
- Helemaal niet belangrijk

Bij verschillend antwoord: levert dit weleens discussies op tussen jou en je ouders?

24. Hoe belangrijk is religie voor jou?

- Heel erg belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal
- Niet belangrijk

- Helemaal niet belangrijk

25. Hoe belangrijk is religie voor je ouders?

- Heel erg belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal
- Niet belangrijk
- Helemaal niet belangrijk

Bij verschillend antwoord: levert dit weleens discussies op tussen jou en je ouders?

26. Ga je naar de mandir/moskee/kerk?

- Ja, elke week
- Ja, 2 á 3 keer per maand
- Ja, eens per maand
- Ja, 2 á 3 keer per jaar
- Ja, eens per jaar
- Nee

27. Gaan je ouders naar de mandir/moskee/kerk?

- Ja, elke week
- Ja, 2 á 3 keer per maand
- Ja, eens per maand
- Ja, 2 á 3 keer per jaar
- Ja, eens per jaar
- Nee

28. Zijn er dingen waar jij en je ouders een verschillende mening over hebben?

Zo ja, waarover dan precies?

Weten je ouders ook dat je hier anders over denkt dan zij doen?

- Ja
- Nee

Praat je er weleens over me ze?

- Ja
- Nee

Zo ja, blijft dit dan een meningsverschil, of loopt dit ook weleens uit op een heftige discussie of een ruzie?

- Het blijft bij een meningsverschil
- Het wordt een heftige discussie
- Het loopt vaak uit op een ruzie

Zo nee, waarom niet?

- Ik weet dat het dan toch op ruzie uitloopt
- Mijn ouders hebben toch altijd gelijk, daar valt niet mee te praten
- Mijn ouders snappen mij toch niet
- Ik wil niet dat mijn ouders weten dat ik hier anders over denk

29. Heb je het idee dat je ouders je genoeg keuzevrijheid geven, of heb je het idee dat je hierin beperkt wordt?

30. Ga je weleens uit?

- Ja
- Nee

31. Zo ja, wat vinden je ouders ervan als je uitgaat?

- Ze vinden het niet goed, en verbieden het me
- Ik mag alleen uitgaan als er een broer meegaat
- Ik mag alleen uitgaan als mijn ouders weten met wie ik uitga
- Ik mag alleen uitgaan naar plaatsen die mijn ouders goedkeuren
- Ze hebben er geen problemen mee
- Ze keuren het niet goed, maar weten wel dat ik het doe
- Anders, namelijk:

Als je ouders het (liever) niet willen dat je uitgaat, weet je ook waarom dit zo is?

Hoe ga je hiermee om?

32. Hoe denk jij over samenwonen?

- Ik woon liever eerst een tijdje samen met een man/vrouw, voordat ik met hem/haar trouw
- Ik zie het nut niet in van trouwen, dus ik ga liever samenwonen
- Ik vind samenwonen niet goed
- Ik weet het niet
- Anders, namelijk:

33. Zouden je ouders het goedvinden als je zou gaan samenwonen?

- Nee, ik mag het huis niet ongetrouwd verlaten
- Ja, dit vinden ze geen probleem
- Ik weet het niet
- Anders, namelijk:

Bij verschillend antwoord:

Praat je hier weleens over met je ouders?

- Ja
- Nee

Zo ja, zorgt dit weleens voor discussies?

- Ja
- Nee

Hoe ga je hiermee om?

Zo nee, waarom niet?

34. Ben je vrij om zelf je man/vrouw te kiezen, of helpen je ouders je hier bij?

- Mijn ouders laten mij daar helemaal vrij in
- Als het maar een Hindostaanse man/vrouw is
- Mijn ouders zeggen mij er vrij in te laten, maar ik weet dat ze het liefst willen dat ik met een Hindostaanse man/vrouw thuiskom

- Mijn ouders bepalen dat voor mij

Wat vind je hier zelf van?

Praat je hier weleens over met je ouders?

- Ja
- Nee

Zo ja, zorgt dit weleens voor discussies?

- Ja
- Nee

Hoe ga je hiermee om?

Zo nee, waarom niet?

35. Wordt er weleens geweld gebruikt bij jullie thuis?

- Ja
- Nee

Zo ja, wat vind je hiervan?

Hoe ga je hiermee om?

36. Zijn er nog dingen waar jij en je ouders anders over denken? Dan kun je ze hier nog opschrijven:

37. Herken je de dingen die je genoemd hebt ook bij (Hindostaanse) leeftijdsgenoten, of praat je hier nooit over?

- Ik praat er over met leeftijdsgenoten, en zij herkennen het
- Ik praat er over met leeftijdsgenoten, maar zij herkennen het niet
- Ik praat er niet over met leeftijdsgenoten

Dit was de survey, bedankt dat je hieraan mee wilde werken! Zijn er verder nog dingen die je kwijt wilt, of heb je nog vragen?

Overzicht van de survey zoals hij online te vinden was:

Onderzoek Hindostaanse Jongeren

Bedankt dat je mee wilt doen aan dit onderzoek! Ik ben een masterstudente aan de Universiteit Leiden en voer dit onderzoek uit voor mijn studie. In deze survey wil ik je een aantal vragen stellen over de relatie tussen jou en je ouders. Het invullen kost je ongeveer 15 minuten.

Alle gegevens zullen vertrouwelijk en anoniem behandeld worden. Ik wil je vragen om de vragen zo eerlijk mogelijk te beantwoorden. Veel succes!

***Verplicht**

Geslacht *

- Man
- Vrouw

Geboortejaar *

Religie *

- Hindoeïsme
- Islam
- Boeddhisme
- Christendom
- Sikhisme
- Geen
- Anders:

Hoogst voltooide opleiding *

De opleiding die je al hebt afgerond

- Geen of basisonderwijs
- VMBO
- HAVO
- VWO
- MBO
- HBO
- WO-BA
- WO-MA
- Postdoctoraal
- Anders:

Burgerlijke Staat *

- Ongehuwd
- Gehuwd
- Gescheiden
- Anders:

Mogelijk gemaakt door Google Documenten

[Misluk rapporteren](#) - [Servicevoorwaarden](#) - [Aanmeldingsvoorwaarden](#)

[Dooel](#)

-
-
-
-

-
-
-
-
-
-
-

2. Semi-gestructureerd interview

Alle gegevens zullen vertrouwelijk en anoniem behandeld worden. Je bent nooit verplicht om een antwoord te geven op een vraag. Ik wil je in het belang van het onderzoek vragen de vragen zo eerlijk mogelijk te antwoorden.

Personalia

1. Geslacht
2. Geboortejaar
3. Religie
4. Hoogst voltooide opleiding
5. Burgerlijke Staat
Vaste relatie

Familieomstandigheden

6. In welk land ben jij geboren?
In welk jaar ben je naar Nederland gekomen?
7. In welk(e) land(en) zijn je ouders geboren?
In welk jaar zijn je ouders naar Nederland gekomen?
Ben je weleens in Suriname en/of India geweest?
8. Hoe is je gezinssamenstelling?
9. Heb je familie (ooms, tantes, neven nichten) in Nederland wonen?
10. Heb je familie (ooms, tantes, neven nichten) in Suriname wonen?
11. Heb je familie (ooms, tantes, neven nichten) in India wonen?
12. In welk land woont de meeste familie?
13. Komt er weleens familie bij jullie op bezoek?
Zo ja, hoe vaak per week en bij welke gelegenheden?
14. Voor welke taken thuis is je vader verantwoordelijk?
15. Voor welke taken thuis is je moeder verantwoordelijk?
16. Heb je overwegend Hindostaanse of 'Nederlandse' vrienden?
17. Hebben je ouders overwegend Hindostaanse of 'Nederlandse' vrienden?

Gewoonten en gebruiken

18. Welke ta(a)l(en) spreek je?
19. Welke ta(a)l(en) spreken je ouders?

20. Welke ta(a)l(en) worden er bij jullie thuis gesproken?
 Hebben je ouders je gestimuleerd om <taal die thuis gesproken wordt> te spreken? Zo ja, hoe? (lessen volgen op de mandir?)
21. Wat voor films kijk je? (Hollywood, Bollywood, anders?)
22. Wat voor films kijken je ouders? (Hollywood, Bollywood, anders?)
23. Wordt er overwegend Indiaas/Surinaams of Nederlands gekookt bij jullie thuis?
 Hoe vaak per week?
24. Zijn er dingen waar jij en je ouders een verschillende mening over hebben?
25. Hoe belangrijk is school voor jou? (schaal 1 (Helemaal niet belangrijk) tot 5 (Heel erg belangrijk))
 Bij verschillend antwoord: levert dit weleens discussies op tussen jou en je ouders?
27. Hoe belangrijk is religie voor jou? (schaal 1 (Helemaal niet belangrijk) tot 5 (Heel erg belangrijk))
 Heb je weleens twijfels n.a.v. je religie?
28. Hoe belangrijk is religie voor je ouders? (schaal 1 (Helemaal niet belangrijk) tot 5 (Heel erg belangrijk))
 Bij verschillend antwoord: levert dit weleens discussies op tussen jou en je ouders?
29. Ga je naar de mandir/moskee/kerk?
 Zo ja, hoe vaak per maand?
30. Gaan je ouders naar de mandir/moskee/kerk?
 Zo ja, hoe vaak per maand?
31. Doe je mee aan religieuze activiteiten?
 Zo ja, wat voor activiteiten zijn dit?
32. Doen je ouders mee aan religieuze activiteiten?
 Zo ja, wat voor activiteiten zijn dit?
33. Vinden je ouders het goed als je uitgaat?
 Zo ja, hebben ze hier nog speciale regels voor? (broer moet mee bijv?)
 Zo nee, weet je ook waarom ze dat niet goed vinden?
 Hoe ga je hiermee om?
34. Zouden je ouders het goedvinden als je zou gaan samenwonen?
 Hoe denk jij over samenwonen?
 Bij verschillend antwoord: praat hier hier weleens over met je ouders? Zorgt dit weleens voor discussies? Hoe ga je hiermee om?

35. Ben je vrij om zelf je man of vrouw te kiezen, of helpen je ouders je hier liever bij?
36. Maakt het voor je ouders uit of je met een hindostaanse man trouwt of niet?
Wat vind je hier zelf van?
Bij verschillende opvattingen: praat je hier weleens over met je ouders?
37. Heb je het idee dat je met je ouders ook over je gevoelens kan praten, of zijn het vooral zakelijke dingen waar jullie over praten?
38. Zijn er verder nog dingen waar jij en je ouders een hele andere mening over hebben?
39. Herken je de dingen die je genoemd hebt ook bij leeftijdsgenoten, of praat je hier nooit over?

Dit was het interview, bedankt dat je hieraan mee wilde werken! Zijn er verder nog dingen die je kwijt wilt, of heb je nog vragen?